

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ, ФІНАНСІВ,
ОБЛІКУ І ПРАВА: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**CURRENT PROBLEMS OF ECONOMY, FINANCE,
ACCOUNTING AND LAW: EXPERIENCE AND PROSPECTS**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 2
Part 2**

**9 березня 2023 р.
March 9, 2023**

**м. Кропивницький, Україна
Kropyvnytskyi, Ukraine**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ, ФІНАНСІВ,
ОБЛІКУ І ПРАВА: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**CURRENT PROBLEMS OF ECONOMY, FINANCE,
ACCOUNTING AND LAW: EXPERIENCE AND
PROSPECTS**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 2
Part 2**

**9 березня 2023 р.
March 9, 2023**

**м. Кропивницький, Україна
Kropyvnytskyi, Ukraine**

УДК 33
ББК 65

Актуальні проблеми економіки, фінансів, обліку і права: досвід та перспективи: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Кропивницький, 9 березня 2023 р.): у 2 ч. Кропивницький: ЦФЕНД, 2023. Ч. 2. 55 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми економіки, фінансів, обліку і права: досвід та перспективи» з:

Вінницький національний аграрний університет

Вінницький технічний фаховий коледж

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Державний податковий університет

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Запорізький національний університет

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Львівський державний університет внутрішніх справ

Львівський державний університет фізичної культури ім. Івана Боберського

Львівський національний університет ім. Івана Франка

Львівський університет бізнесу та права

Науково-дослідна судово-експертна установа

Національний авіаційний університет

Національний лісотехнічний університет України

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Національний транспортний університет

Поліський національний університет

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Сумський державний університет

Сумський національний аграрний університет

Український державний університет науки і технологій

Український державний хіміко-технологічний університет

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

Хмельницький національний університет

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань економіки, фінансів, обліку та права.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: економіки та управління національною економікою; економіки та управління підприємствами; національної

безпеки та оборони в умовах кризових явищ; економіки сільського господарства і АПК; економіки природокористування; інновацій та інвестиційної діяльності; демографії, економіки праці, соціальної економіки і політики; туризму та готельно-ресторанної справи; бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту; фінансів, банківської справи, страхування; математичних методів, моделей та інформаційних технологій в економіці; маркетингу; менеджменту; логістики та транспорту; публічного управління та адміністрування; кримінального права, кримінально-виконавчого права, кримінології, кримінального процесу, криміналістики.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

ЗМІСТ
CONTENTS

СЕКЦІЯ 10. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ SECTION 10. FINANCE, BANKING, INSURANCE	6
<i>Мазур В. В.</i> ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ СТРУКТУРОЮ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ	6
<i>Сус Ю. Ю., Сус Л. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ У НИНІШНІХ УМОВАХ	7
<i>Поліщук Н. В., Сивак Р. Ю.</i> ВИДИ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ	9
<i>Чеберяко О. В., Чеберяко Є. А.</i> ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ОБОРОНИ ТА ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ	11
СЕКЦІЯ 11. МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ SECTION 11. MATHEMATICAL METHODS, MODELS, AND INFORMATIONAL TECHNOLOGIES IN ECONOMICS	15
<i>Бондаренко Л. П., Ляшенко Я. Г.</i> ЗАСТОСУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОГО АПАРАТУ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОРІВНЯЛЬНОГО ПІДХОДУ В ОЦІНЦІ НЕРУХОМОСТІ	15
<i>Долішняк П. Ю., Марцінків М. В.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МАТЕМАТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ В ЕКОНОМІЧНІЙ НАУЦІ	17
СЕКЦІЯ 12. ІННОВАЦІЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ SECTION 12. INNOVATIONS AND INVESTMENT ACTIVITIES	19
<i>Левицька О. М.</i> СУЧАСНИЙ СТАН ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	19
СЕКЦІЯ 13. МЕНЕДЖМЕНТ SECTION 13. MANAGEMENT	21
<i>Коваль В. А., Литвиненко Г. І.</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ОСНОВІ УДОСКОНАЛЕННЯ СТАНДАРТІВ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ	21
<i>Bashmakov M.</i> FORMATION OF A MANAGERIAL INITIATIVE IN THE STRATEGIC DEVELOPMENT OF A RAILWAY TRANSPORT COMPANY	23
<i>Bondar V.</i> FORMATION PRINCIPLES OF A MECHANISM OF EXPORT-ORIENTED DEVELOPMENT OF ENTERPRISE	25
<i>Дудаш О. І.</i> ВПЛИВ ОПЕРАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ	26
<i>Килин О. В., Вороняк О. Г.</i> АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА	29

<i>Mishchenko M. I.</i> LOGISTICS MANAGEMENT OF ADAPTATION PROCESSES OF RAIL TRANSPORT DEVELOPMENT IN COUNTRIES OF THE WORLD	31
<i>Погайдак О. Я.</i> КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ	33
<i>Ріщук Л. І., Сабодош В. В.</i> ІДЕНТИФІКАЦІЯ РИЗИКІВ ПІД ЧАС ВІДКРИТТЯ БІЗНЕСУ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	35
СЕКЦІЯ 14. ЛОГІСТИКА ТА ТРАНСПОРТ SECTION 14. LOGISTICS AND TRANSPORT	37
<i>Боса І. Ю.</i> ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЛОГІСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПИСМСТВА.....	37
<i>Гуменний М. О.</i> МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО КОМПЛЕКСНОГО ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ АГРОВИРОБНИКІВ ..	39
<i>Івченко А. В.</i> ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ АГРОЛОГІСТИЧНИХ ЦЕНТРІВ В УМОВАХ БЕЗПЕКОВОСТІ.....	40
<i>Ковальов В. В., Ковальова М. О.</i> ВПЛИВ КОВІД-19 ТА ПОВНОМАШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЇ НА ПОРУШЕННЯ ЛАНЦЮГІВ ПОСТАЧАНЬ В УКРАЇНІ	42
<i>Кучкова О. В., Джимай В. О.</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ТРАНСПОРТНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ В УКРАЇНІ .	44
СЕКЦІЯ 15. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ SECTION 15. PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION	46
<i>Некрасова Н. М.</i> УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ДЕМОКРАТИЧНОГО УРЯДУВАННЯ	46
<i>Даниленко С. І.</i> ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ РЕПРОДУКТИВНОГО ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ	48
<i>Хомюк Н. Л.</i> ПРОЄКТНИЙ ПІДХІД ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	50
СЕКЦІЯ 16. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ, КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА SECTION 16. CRIMINAL LAW, CRIMINAL EXECUTIVE LAW, CRIMINOLOGY, CRIMINAL PROCEDURE, CRIMINALISTICS	52
<i>Гусонька З. П.</i> ЗАПОБІЖНИЙ ЗАХІД У ВИГЛЯДІ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ	52

СЕКЦІЯ 10 || **ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ**
SECTION 10 || **FINANCE, BANKING, INSURANCE**

УДК- 336.7

Мазур В. В.

аспірант кафедри корпоративних
фінансів і контролінгу факультету фінансів
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана,
асистент кафедри бізнес-аналітики та цифрової економіки
Національного авіаційного університету

**ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ
СТРУКТУРОЮ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ**

Підприємство – це самостійна структурована одиниця в економічній системі господарської діяльності, на меті якого є розвиток, розширення та отримання максимального прибутку.

Одним із важливих та ключових факторів в дієвому функціонуванні підприємства є ефективне управління структурою капіталу.

У сучасних умовах сформувались і швидкими темпами розвиваються різноманітні фінансові технології, що забезпечують можливість стрімкого впровадження передових технологій в управлінні структурою капіталу, котрі оптимізують різноманітні фінансові процеси, збільшують додану вартість підприємства, полегшують роботу та сприяють підвищенню конкурентоспроможності.

З розвитком інформаційних технологій, мережі Інтернет традиційні підходи до фінансового сектору втратили свою актуальність. На фінансовому ринку з'явилися нові послуги та можливості, зокрема великого поширення набули технології блокчейн, які покликані удосконалювати ринок фінансових послуг. Одним із основних напрямів розвитку блокчейну стало поява криптовалют, наприклад, біткоїн, що достеменно змінили систему платежів і грошових переказів за допомогою усунення посередників та розробки «розумних» контрактів (smart-контракти).

Прикладами блокчейну як руйнівної технології на ринку капіталу є такі [1]:

– блокчейн використовується для токенизації активів та контрактів, що призводить до зникнення необхідності у зберігачах та банківських послугах: базові активи однозначно ідентифікуються та утворюють базу даних з присвоєнням прав власності;

– блокчейн – це універсальний інструмент обліку: він створює універсальний запис про право власності та трансакції з оновленням у режимі реального часу з автоматичним узгодженням, забираючи цю функцію у фінансових посередників;

– блокчейн забезпечує самовиконання розумних контрактів (автоматичне врегулювання фінансових зобов'язань між контрагентами), перетворює умови угоди у «фінансовий код» та видаляє функції фінансових посередників в обслуговуванні торгівельних угод;

– блокчейн заснований на криптографії та оновлюється консенсусом, він не має центральної точки відмови.

Таким чином, можна простежити докорінну зміну фінансового ринку, зокрема в управлінні структурою капіталу. Новітні фінансові технології трансформують підходи до управління фінансових систем країн та підприємств. Цифровізація, швидкий обмін інформацією, хмарні сховища тощо дозволяють створювати нові види діяльності та управління, оптимізувати виробничі та трудові процеси й ресурси, акцентуючи на інтелектуальній та інноваційній діяльності, розвиткові нових напрямів і продуктів.

Список літератури

1. Мазур В. В. Фінансові технології як інструмент управління структурою капіталу в сучасних умовах. Економіка та суспільство. 2023. № 47. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2132>

2. Semenoh, A. Iu., Kryvysh, Ya., M.. & Tsyrylyk, S. V. (2018). FinTech tekhnolohii: sut, rol i znachennia dlia ekonomiky krainy [FinTech technologies: essence, role and significance for the country's economy]. Visnyk Odes-koho natsionalnoho universytetu imeni I.I. Mechnykova – Bulletin of the Odessa National University named after I.I. Mechnikova, 2(67), 100–105 [in Ukrainian].

УДК 336.144.2:658.15

Сус Ю. Ю.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів і кредиту
Поліський національний університет

Сус Л. В.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів і кредиту
Поліський національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ У НИНІШНІХ УМОВАХ

Фінансове планування є важливим елементом успішної діяльності будь-якого підприємства, включаючи його здатність адаптуватися до змінних умов зовнішнього середовища. В умовах воєнного стану успішна організація процесів фінансового планування підприємств може бути складним завданням, оскільки такі умови можуть суттєво вплинути на економіку країни та бізнес-

середовище. Це вимагає від менеджменту підприємства здійснення додаткових заходів та швидкості реагування на зміну пріоритетів бізнесу. Основною метою фінансового планування в умовах війни є збереження фінансової стабільності підприємства та забезпечення можливості продовжувати діяльність навіть за складних умов.

Фінансове планування по суті виступає системою формування та впровадження бюджетів, фінансових планів, норм і стандартів, спрямованих на зниження ризиків діяльності підприємства та створення умов для забезпечення його фінансової стабільності [1, с. 213]. При цьому ми виокремлюємо три підсистеми фінансового планування: стратегічне прогнозування, поточне фінансове планування й оперативне планування фінансової діяльності, які поділяються на окремі етапи [1, с. 210, 212].

Дослідники вказують, що в Україні існує низка проблем, які пов'язані з організацією фінансового планування на підприємствах. До основних проблем фінансового планування, на вітчизняних підприємствах, слід віднести: недбале ставлення керівництва щодо реальності виконання фінансових планів для досягнення успіху на ринку та низький рівень впровадження досвіду країн з розвинутою ринковою економікою [2, с. 24]. Однак, крім вказаних негативних факторів, існують чинники непередбачуваного характеру, які менеджмент підприємства повинен враховувати при плануванні, але уникнути їх в цілому неможливо. До останніх можна включити обмеження, пов'язані з пандемією Covid-19, воєнна агресія росії проти України.

Основні особливості організації фінансового планування підприємств в умовах війни, на нашу думку, полягають у наступному:

1) *Прогнозування з акцентом на ризики та можливості.* Підприємства повинні аналізувати ситуацію на ринку та ризики, пов'язані зі збройним конфліктом. При цьому, фінансово-управлінським персоналом особливої уваги слід приділяти пошуку можливостей для збільшення продажів на місцевому ринку або знаходження нових експортних ринків, з врахуванням логістичних витрат.

2) *Економія та диверсифікація витрат.* Підприємства повинні бути готовими до скорочення витрат та використання ефективних методів управління, що дозволить зменшити наслідки функціонування в умовах економічної нестабільності. Крім цього, необхідно враховувати можливі потреби додаткового витрачання фінансових ресурсів на благодійність та підтримку сил оборони.

3) *Перепланування бюджету і перерозподіл ресурсів* – для підприємств в умовах воєнного стану може виникнути необхідність перегляду бюджету та перерозподілу ресурсів з метою забезпечення своєї діяльності, зокрема на захист інфраструктури та персоналу.

4) *Формування резервів та організація заходів по зменшенню ризиків:* враховуючи оцінку ризиків та можливих втрат, необхідно включати в процеси

фінансового планування потребу збільшення резервів, які дозволять підприємству витримати потенційні втрати та заходи зі зменшення ризиків.

Крім вказаного, вважаємо, що при організації фінансового планування на українських підприємствах необхідно дотримуватися на перший погляд суперечливих принципів, а саме гнучкості та забезпечення довгострокових перспектив. Підприємства повинні бути готовими до швидкого реагування на зміни на ринку та до прийняття рішень в умовах непередбачуваних наслідків війни. Стратегічне фінансове планування має бути акцентоване на діяльність суб'єкта господарювання після завершення бойових дій, тобто забезпечувати підґрунтя для диверсифікації діяльності при відбудові держави, враховуючи можливі зміни фінансово-економічного середовища.

Вважаємо, що фінансове планування підприємств в умовах війни не втрачає важливості, оскільки воно дозволяє підприємствам визначити оптимальні напрямки свого розвитку в умовах економічної нестабільності та військової загрози. Окрім мікроекономічного рівня, організація ефективного фінансового планування дозволить забезпечити необхідну стабільність та покращення інвестиційного клімату в країні, збільшити можливості валютних надходжень від експорту виробленої продукції, мати окремий позитивний вплив на забезпечення дохідної частини бюджетів.

Список літератури

1. Дема Д. І., Сус Л. В., Сус Ю. Ю. Формування механізму фінансового планування на підприємстві в умовах невизначеності та нестабільності зовнішнього середовища. *Бізнес Інформ*. 2021. №9. С. 207–215. URL : <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-9-207-215> (дата звернення 23.02.2023 р.)

2. Каламбет С. В., Павлова Ю. О. Сутнісна характеристика фінансового планування на підприємстві. *Економіка та держава*. 2015. № 11. С. 22–24.

Поліщук Н. В.

д.е.н., професор,

професор кафедри фінансів і банківської справи

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Сивак Р. Ю.

студент спеціальності 072 Фінанси банківська справа та страхування

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ВИДИ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ

Фінансові ризики постійно переслідують будь-яку діяльність, що пов'язана зі накопиченням, обробкою та споживанням фінансових ресурсів. На першому етапі управління фінансовими ризиками необхідно їх ідентифікувати, що обумовлює необхідність визначення їх видів, тому розглянемо основні види

фінансових ризиків за різними класифікаційними ознаками, що дозволить підприємствам та інвесторам ефективно управляти ризиками.

Фінансовий ризик необхідно визначати як ризик, викликаний невизначеністю природних, людських та економічних факторів, що за несприятливих умов можуть призвести до збитків у господарсько-фінансовій діяльності [1, с. 288].

Систематизувавши класифікаційні ознаки фінансових ризиків у вітчизняній та іноземній науковій літературі, представлено класифікацію фінансових ризиків таким чином [2]:

1. За видами суб'єктів економіки, на які впливають фінансові ризики:
 - фінансові ризики суб'єктів економіки нефінансового сектору економіки;
 - фінансові ризики фінансового сектору економіки.
2. Залежно від масштабу об'єкта впливу ризику:
 - ризик окремої фінансової операції;
 - ризик різних видів фінансової діяльності;
 - ризик фінансової діяльності суб'єкта господарювання в цілому.
3. За видами фінансових відносин:
 - ризики, що виникають у фінансових відносинах з кредиторами;
 - ризики, що виникають у фінансових відносинах зі страховими компаніями;
 - ризики, що виникають у фінансових відносинах з покупцями та постачальниками;
 - ризики, що виникають у фінансових відносинах з державою;
 - ризики, що виникають у фінансових відносинах з іншими контрагентами.
4. За видами наслідків (об'єктом прояву):
 - ризик зниження доходів;
 - ризик збільшення витрат;
 - ризик зниження грошових надходжень;
 - ризик збільшення відпливу коштів;
 - ризик зниження вартості активів підприємства;
 - ризик збільшення зобов'язань підприємства;
 - фінансові ризики, що позначаються на позабалансових зобов'язаннях.
5. Залежно від ключових фінансових характеристик:
 - ризик зниження платоспроможності;
 - ризик зниження кредитоспроможності;
 - ризик зниження прибутку;
 - ризик зниження рентабельності;
 - ризик зниження ринкової вартості підприємства.
6. За сукупністю досліджуваних інструментів:
 - індивідуальний фінансовий ризик;
 - портфельний фінансовий ризик.

7. За комплексністю виділяють такі групи:
 - простий фінансовий ризик;
 - складний фінансовий ризик.
8. За джерелами виникнення виділяють такі групи фінансових ризиків:
 - зовнішній, систематичний або ринковий ризик (systematic risk);
 - внутрішній, несистематичний або специфічний ризик (idiosyncratic risk, specific risk).
9. За характером фінансових наслідків:
 - ризик, що призводить тільки до економічних втрат;
 - ризик, що тягне за собою упущену вигоду;
 - ризик, що тягне за собою як економічні втрати, так і додаткові прибутки.
10. За рівнем можливих фінансових втрат:
 - припустимий фінансовий ризик;
 - критичний фінансовий ризик;
 - катастрофічний фінансовий ризик.

Класифікаційні ознаки фінансових ризиків можна продовжити виявляти, з огляду на те, як стрімко розвивається фінансовий ринок, постійно з'являються нові фінансові ризики та перестають бути актуальними звичні.

Висновки. Узагальнено класифікаційні ознаки фінансових ризиків, які можна використовувати в ризик-менеджменті для управління ризиками, що полегшить виявлення та ідентифікацію фінансових ризиків.

Список літератури

1. Внукова Н.М., Успенко В.І., Временко Л.В. Страхування: теорія та практика: навчально-методичний посібник. Харків: Бурун Книга, 2004. 376 с.
2. Лактіонова О. А. Управління фінансовими ризиками: навчальний посібник. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. 256 с.
3. Поліщук Н. В. Шляхи зниження кредитних ризиків платіжних систем комерційних банків України. *Сучасні питання економіки і права.* 2020. Випуск 2 (12). С. 202–208.

УДК 336.145:334:339.9

Чеберяко О. В.

д. і. н., к. е. н., професор, професор кафедри фінансів,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Чеберяко Є. А.

І курс магістратури, спеціальність «Фінанси публічного сектору»
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ОБОРОНИ ТА ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

Фінансування оборони сьогодні є найважливішим завданням для нашої країни, оскільки повномасштабна війна росії проти України, яка розпочалася 24

лютого 2022 року, стала не лише масштабним системним шоком для України, але має і глобальні наслідки. Світовий досвід свідчить, що країни, які були учасниками бойових дій, страждають від руйнівних наслідків, розрухи, виснаження економіки. Подальший розвиток країни залежить від ефективної та успішної відбудови, яка, зазвичай, здійснюється за допомогою інших держав, МФО при відсутності ресурсів для самостійного відновлення.

До початку гібридної війни Україна не була дійсним членом міжнародної системи безпеки і розраховувала на власні сили, а фінансування витрат на оборону було порівняно невеликими та інколи складало менше 1% ВВП. Найважливішим показником обороноздатності держави є рівень витрат на національну оборону у відсотках до ВВП і нормою асигнувань на оборону в країнах НАТО є 2,2-2,5 % від ВВП.

Основним джерелом фінансування оборони в Україні є Державний бюджет України, а обсяги відповідних витрат визначаються Законом України «Про державний бюджет України на відповідний рік». Але вони мають складати не менше 3 % від запланованого обсягу ВВП (ст.2 Закону України «Про оборону України»). Крім того, починаючи з 2014 року з'явилося ще й додаткове джерело – благодійні пожертви фізичних та юридичних осіб (Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення матеріально-фінансового забезпечення обороноздатності держави») [3].

Таблиця 1

Витатки на оборону із державного бюджету України у 2011 – 2023 роках

Показник	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023 (план)
Витатки на оборону у відсотках до ВВП, %	0,97	2,32	2,5	2,5	2,7	2,68	2,6	5,45	5,92	17,8
Витатки на оборону в структурі витратів ДБ, %	6,36	9,01	8,67	8,86	9,84	9,94	9,96	13,9	36,73	50,0
В поточних цінах, млн. грн	27363,4	52005,2	59348,9	74346,2	97024,0	106627,7	117510,0	127527,3	532745,9	1141000,1

Джерело: розраховано та складено авторами за даними [2, 4]

В умовах воєнного стану з березня 2023 року у нас з'явилися нові джерела фінансування оборони України: резервний фонд КМУ, військова зарубіжна допомога, військова допомога в рамках ленд-лізу, внески міжнародних організацій та компаній, кредити іноземних країн, допомога знаменитостей та інша благодійна допомога (кошти «Спідтримки», криптовалюта, державні, недержавні фонди (спецрахунки НБУ для військових та гуманітарних потреб, Фонд «Повернись живим», Фонд Притули, KSE Foundation, Nova Ukraine,

Благодійний фонд Razom, United Help Ukraine, платформа для пожертв United24, Телемарафон ARD) тощо.

Загалом військову та фінансову допомогу Україні надали більше 50 країн світу, зокрема гуманітарну та фінансову – понад 30 іноземних компаній, а також низка міжнародних організацій. В абсолютному вимірі лідерами з постачання військової допомоги є Польща, Естонія, Латвія, США, Литва. Крім того, з березня по червень КМУ фінансував потреби оборони з резервного фонду (61,9% від всіх коштів). [1].

Росія вже завдала нашій державі величезних збитків на сотні мільярдів доларів і чим довше триватиме війна, тим значнішими будуть збитки, тим менше людей повернеться до України.

Масштабні руйнування актуалізують питання фінансового відновлення України шляхом створення фондів відбудови. Програма відновлення України має бути готова ще до завершення війни і стане найбільшим проектом відбудови з часів Другої світової війни. Післявоєнна відбудова України матиме більше спільного з відновленням Європи після Другої світової війни.

Для відбудови повоєнної України планують отримувати фінансування з різних джерел. Зараз країна почала оперативне відновлення за рахунок держбюджету, коштів донорів та за підтримки партнерів.

Найбільш вагомими джерелами фінансування післявоєнної відбудови України повинні стати репарації від країни-агресора, конфісковані російські активи та допомога міжнародної спільноти. У 2022 р. уряд України отримав 31,1 млрд дол. США зовнішнього фінансування для наповнення державного бюджету, у т. ч. 14,3 млрд дол. США (46 %) – у вигляді грантів та 16,8 млрд дол. США (54%) – кредитного фінансування [5].

Наразі створені Фонди відновлення України, а саме шість фондів: Фонд підтримки малого та середнього бізнесу, Фонд підтримки армії, Фонд відновлення та трансформації економіки, Гуманітарний фонд, Фонд обслуговування та погашення державного боргу та Фонд відновлення майна та зруйнованої інфраструктури, які опікуються відповідними сферами. [6] Отримані кошти будуть використані в залежності від спеціалізації фонду – підтримка української армії та надання гуманітарної допомоги постраждалим, відбудова знищеної інфраструктури та трансформація економіки, відновлення роботи малого та середнього бізнесу і обслуговування міжнародних фінансових зобов'язань України.

У формуванні пулу міжнародної допомоги для відбудови України ключову роль мають відіграти ЄС, уряди країн-партнерів та міжнародні інститути – Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Європейський інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції та розвитку та інші. На нашу думку, доцільно створити Трастовий фонд солідарності з Україною, який виконуватиме функції залучення та координації міжнародної допомоги. І після беззаперечної перемоги України у війні, розв'язаній росією, та повернення

кордонів 1991 року країна має стати на шлях швидкого відновлення та інноваційного розвитку.

Список літератури

1. Ієрусалимов Владислав. Бюджет оборони: як змінилися бюджетні видатки через війну. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/07/8/689001/>
2. Сергій Марченко: Держбюджет-2023 спрямовано на перемогу України та її відновлення. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/sergii_marchenko_derzhbiudzheta-2023_spryamovano_na_peremogu_ukraini_ta_ii_vidnovlennia-3616
3. Чеберяко О.В. Фінансове забезпечення оборони України як основа національної безпеки в умовах збройної агресії РФ // Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky. 2017. №5. Part 2. P.49-58.
4. Видатки державного бюджету України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/>
5. Допомога групи Світового банку Україні у період війни та відновлення країни. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosynu/dopomoha-hrupu-svitovoho-banku-ukrayini-u-period-viyny-ta>
6. Фонди відновлення України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/gromadskosti/fondi-vidnovlennya-ukrayini>

СЕКЦІЯ 11

SECTION 11

**МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ
MATHEMATICAL METHODS, MODELS, AND
INFORMATIONAL TECHNOLOGIES IN ECONOMICS**

УДК 330.4 / 519.6

Бондаренко Л. П.

к. т. н., доцент,
доцент кафедри транспортного будівництва
та управління майном,
Національний транспортний університет

Ляшенко Я. Г.

к ф-м. н., доцент,
доцент кафедри вищої математики
Національний авіаційний університет

**ЗАСТОСУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОГО АПАРАТУ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ
ПОРІВНЯЛЬНОГО ПІДХОДУ В ОЦІНЦІ НЕРУХОМОСТІ**

На сьогоднішній день в практиці оцінювання об'єктів нерухомості накопичено значний математичний апарат для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Однак, їх застосування пов'язано з певними обмеженнями та умовами, що накладаються на вихідну інформацію про об'єкти-аналоги.

Однієї із основних передумов застосування математичних підходів в оцінці нерухомості є формалізація вихідної інформації, що не піддається її кількісному виміру, тобто, так звана, процедура оцифрування вихідних даних.

Цілком очевидно, що процедура оцифрування вихідних даних, що несуть якісний характер, залежить в певній мірі від суб'єктивізму оцінювача та вибору методів ранжування цих параметрів. Також важливу роль відіграватиме чутливість конкретного математичного методу до способу формалізації (оцифрування) вихідних даних, що обумовлює необхідність і актуальність детального вивчення даного питання.

З метою дослідження чутливості різних математичних методів щодо способу формалізації (оцифрування) вихідних якісних параметрів було проведено серію обчислювальних експериментів відносно найбільш відомих математичних методів, що реалізують порівняльний підхід в оцінці нерухомості:

– метод визначення коригуючих поправок на основі розв'язання системи лінійних рівнянь (Метод 1) [1, с. 18]

– метод розрахунку вартості об'єкта нерухомості на основі нормованих відстаней в просторі ціноутворюючих факторів (Метод 2) [1, с. 24];

– кореляційно-регресійний метод (Метод 3) [2, с. 223].

При дослідженні чутливості математичних методів до способів формалізації (оцифрування) вихідних параметрів, доцільно проводити їх оцінку в рамках ймовірнісно-статистичних методів, визначаючи при цьому наступні характеристики вибірки (серії числових експериментів) [2, с. 137]:

– вибіркоче середнє вартості об’єкта нерухомоті із n експериментів:

$$\bar{X} = \sum_{i=1}^n \frac{X_i}{n}, \quad (1)$$

X_i – вартість об’єкта нерухомоті, отримана в i -му числовому експерименті;
– вибіркочув дисперсію та середнє квадратичне відхилення (СКВ) для досліджуваної вибірки:

$$D = \sum_{i=1}^n \frac{X_i^2}{n} - \bar{X}^2, \quad \delta = \sqrt{D}. \quad (2)$$

Для кожного із досліджуваних математичних методів проводилася серія із 10 обчислювальних експериментів, суть яких полягала у варіюванні різних способів початкового оцифрування вихідних параметрів і порівнянні отриманих при цьому кінцевих результатів вартості тестового об’єкта нерухомоті, оцінці статистичних показників [3, с. 382].

Узагальнення результатів обчислювальних експериментів наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Результати обчислювальних експериментів

Метод	Вибіркове середнє вартості об’єкта нерухомоті із 10 експериментів, грн./м ²	Стандартне відхилення (СКВ), грн
Метод 1	13127,6	137,8
Метод 2	13061,6	7,65
Метод 3	13378,9	0

Висновок: Серед математичних методів реалізації порівняльного підходу в оцінці нерухомоті найбільш чутливим по відношенню до процедури оцифрування вихідних даних є метод визначення коригуючих поправок на основі розв’язання системи лінійних рівнянь, менш чутливим є метод розрахунку на основі нормованих відстаней в просторі ціноутворюючих факторів та взагалі не чутливим – кореляційно-регресійний метод, що є безумовною його перевагою. Крім того, кореляційно-регресійний метод дозволяє не лише визначати поточну ринкову вартість об’єктів нерухомоті, а й встановлювати причинно-наслідкові зв’язки між факторами, що впливають на її формування, що є невід’ємною частиною в прийнятті найбільш ефективних управлінських рішень.

Список літератури

1. Применение методов матричной алгебры при оценке имущества / [С.А.Сивец, И.Л.Левыкина (под общей редакцией Я.И.Маркуса)] // Практика оценки/ - К. Економіка, 2008. – 66с.

2. Теорія ймовірностей та математична статистика: навчальний посібник / О. І. Огірко, Н. В. Галайко. – Львів: ЛьвДУВС, 2017. – 292 с.

3. Bondarenko Liudmyla P., Liashenko Yana G., Petrenko Nataliia V. Analysis of mathematical methods of implementation the comparative approach in real estate avaluation // Automobile roads and road construction. – Issue 111. – 2022. – P. 382-390 http://publications.ntu.edu.ua/avtodorogi_i_stroitelstvo/111/382-390.pdf

УДК 336.1

Долішняк П. Ю.

магістрант,

факультету математики та інформатики,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Марцінків М. В.

к.ф.-м.н, доцент,

доцент кафедри математичного і функціонального аналізу,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МАТЕМАТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ В ЕКОНОМІЧНІЙ НАУЦІ

У сучасній Україні значно зросла роль економіко-математичних методів, що є одним із способів формування динамічно розвинутої, стійкої економіки з науково обґрунтованими напрямками розвитку і прогнозами на майбутнє. Економіко-математичні методи – це узагальнена назва комплексу економіко-математичних підходів, об'єднаних для вивчення економіки та призначених для побудови, реалізації і дослідження економічних моделей. Розв'язання економічних задач тісно пов'язано з ускладненням самого об'єкта аналітичного дослідження та функцій управління, що також вимагає від дослідника все більш ширших та ґрунтовних знань у сфері застосування різноманітних методів для побудови адекватних математичних моделей. Для України актуальним є питання виявлення факторів зростання економіки, зокрема і за рахунок впровадження нових методів управління, заснованих на математичному моделюванні. Економіко-математичне моделювання являється одним із результативних методів відтворення дії важливих соціально-економічних об'єктів та процесів за перспективою математичних моделей, в результаті чого сполучається економіка та математику в цілісну систему. Економіко-математична модель – це також математичний опис економічного процесу чи явища з метою його дослідження та керування. Вона включає в себе систему рівнянь та нерівностей математичного опису економічних процесів і явищ, які складаються з набору змінних і параметрів. У ринковій економіці виняткове місце посідають моделі рівноваги, котрі досліджують стан економіки, якщо ефективна дія всіх сил, що бажають вивести її із поданого стану, дорівнює нулю. У процесі моделювання, зокрема й економіко-математичного, задіяні три основних структурних елементи: об'єкт дослідження – те, що вивчається; суб'єкт – дослідник чи група дослідників і модель, яка об'єднує суб'єкта і об'єкта через систему взаємозв'язів.

Будемо вважати, що існує об'єкт, який треба дослідити за допомогою моделювання. Перша стадія передбачає знаходження в реальному часі іншого об'єкта, а саме – моделі вихідного об'єкта-оригіналу. Друга стадія, зосереджена на конструюванні моделі, допускає існування певних відомостей про об'єкт-оригінал. Пізнавальні можливості моделі окреслюються тим, що модель демонструє тільки деякі вагомні характерні ознаки вихідного об'єкта, в

наслідок чого будь-яка модель замінює оригінал в жорстко обмеженому сенсі. В результаті чого слідує висновок, що для одного об'єкта можна створити декілька моделей, які демонструють відповідні аспекти оцінюваного об'єкту чи атестують за різними рівнями деталізації. У третій стадії передбачено трансфер вмінь зі створюваної моделі на оригінал, унаслідок чого створюється комплекс знань стосовно вихідного об'єкта, на якому ми переходимо з моделі на оригінал. Основою для перенесення з моделі на оригінал є такий результат моделювання, який забезпечує відповідність характерних особливостей оригіналу і моделі.

На четвертій стадії відбувається практична апробація отриманих відповідно до моделі знань та їх застосування при формуванні узагальнюючої теорії реального об'єкта..

Моделювання являється циклічним процесом, де знання стосовно досліджуваного об'єкта активізуються та уточнюються, а на початковому етапі сформована модель покроково вдосконалюється.

Дослідження адекватності створеної моделі має включати:

- математичне обґрунтування моделі, дослідження її внутрішньої несуперечності моделі; обґрунтування коректності диференціальної моделі, доказ теорем існування, єдиності та стійкості рішення;

- з'ясування поведінки моделі в крайніх і граничних ситуаціях;

- чисельне дослідження моделі шляхом розробки алгоритму та чисельних методів дослідження моделі;

- створення та реалізація програми, або комп'ютерного експерименту. У відповідності до отриманих результатів перевірки моделі на адекватність застосовуються рішення про імовірність її практичного застосування або здійснення коригування. Тобто проводиться верифікація і валідація моделі, де основною метою моделювання є розв'язання практичних задач, де перший процес являється перевіркою правильності логіки моделі, а інший – перевіркою адекватності даних, отриманих внаслідок моделювання, реальному процесу в економіці.

У процесі вивчення економічних дисциплін перед студентами постає потреба створення економіко-математичних моделей на базі використання реального економіко-статистичного матеріалу. Оскільки в процесі вивчення дисциплін економічного циклу студенти зобов'язані отримати навички аналізу економічної ситуації чи процесу, оволодіти навичками встановлення істотних та несуттєвих з економічного погляду зв'язки, сформулювати мету дослідження та вміти віднаходити шляхи її розв'язання.

Не маючи знань з вищої математики, майбутній спеціаліст у сфері економіки чи менеджменту не зможе будувати та інтерпретувати економіко-математичні моделі.

Отже, поточна класифікація економіко-математичних моделей включає більше 10 головних характеристик, котрі у процесі становлення та розвитку проблеми класифікації застосовуваних моделей ускладнюються. На основі появи нових моделей та ознак їхньої типології відбувається інтеграція моделей у більш складні модельні конструкції.

УДК 338

Левицька О. М.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри управління та експертизи товарів
Львівський національний університет імені Івана Франка

СУЧАСНИЙ СТАН ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Дослідження проблем інноваційної економіки в умовах військового часу достатньо непросте завдання. У сучасних умовах інноваційна діяльність підприємств виступає найважливішим засобом забезпечення умов виходу зі сформованої економічної кризи, структурних зрушень у народному господарстві, забезпечення технічного прогресу, підвищення якісних показників господарської діяльності на мікро- і макрорівнях. Активізація інноваційного процесу є одним з найбільш діючих механізмів соціально-економічних перетворень [1].

Інновації є частиною науково-технічної, інноваційної та інвестиційної політики держави, тому роль держави має зводитися до розробки та реалізації державних стратегій та програм розвитку економіки, науково-технічної політики, метою яких має стати створення сприятливих умов, спрямованих на розвиток науки і техніки.

Для економічного розвитку регіонів в умовах військового часу, інноваційні процеси на територіях, потребують організаційного вдосконалення. В зв'язку з цим, необхідним є здійснення регіональної інвестиційної політики в напрямку сприяння надходженню інвестиційних ресурсів у регіон та їх раціонального використання. Наведемо деякі методи впливу на інвестиційний процес:

– податкове регулювання інвестиційної діяльності на регіональному рівні, яке повинно здійснюватись в напрямку зниження податкового тиску на суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють реінвестування отриманих доходів у розширення господарської діяльності;

– грошово-кредитне регулювання, яке має передбачати систему стимулів для повноцінного включення в регіональний інвестиційний процес фінансово-кредитних установ та зосередження їх діяльності на фінансуванні інвестиційних проектів у пріоритетних напрямках розвитку економіки регіону;

– надання суб'єктам підприємницької діяльності, які здійснюють реалізацію інвестиційних проектів в регіоні права на застосування прискореної амортизації лише при її інвестиційному спрямуванні;

– формування сприятливих економічних умов для надходження іноземних інвестицій, які дозволять прискорити інвестиційні процеси та компенсувати недостатність вітчизняних інвестиційних ресурсів у регіонах;

– координація інноваційної діяльності в регіоні через формування власної інноваційної стратегії розвитку кожного регіону обласного рівня, а в рамках області – адміністративного району, міста;

– розробка та використання системи обов’язкових відрахувань частини прибутку добувних галузей, які використовують ресурси регіону, для створення фонду екологічних інновацій;

– ініціювання створення регіональних інноваційних структур місцевою владою, надання їм юридичних, консультаційних, ділових послуг, допомога в пошуку партнерів, укладання угод під гарантії регіональних органів влади, захист інтересів наукових організацій при тимчасовому наданні обладнання та приміщень в оренду;

здійснення кадрового забезпечення інновацій шляхом тренінгів, семінарів; регулювання інноваційного підприємництва шляхом різного роду регіональних преференцій (податкових пільг, цільових субсидій, звільнення від місцевих платежів, кредитних гарантій).

Очевидно, що постановка та досягнення цілей вимагають пошуку шляхів удосконалення інноваційного механізму регіонального розвитку в умовах військового часу. Тому важливою є розробка системи заходів впливу на активізацію соціальної активності, як на один з найбільш значущих детермінант інноваційного механізму регіонального розвитку, за допомогою якого можна регулювати соціально-економічний поступ регіону [4].

Регіональне регулювання ринку інновацій спрямоване на сприяння найбільш повній реалізації інноваційних ресурсів регіону через систему функцій регіональних органів влади. Місцевим органам влади надані великі можливості щодо стимулювання регіональних інтересів, однією із сфер якого є мале підприємництво, оскільки чим більше в регіоні буде прибуткових підприємств, тим більше податків надійде у дохідну частину бюджету. Створення інноваційних структур в умовах військового часу повинно органічно вписуватися в стратегію регіонального прогресу, стати інструментом підвищення економічних та соціальних показників економіки регіону за рахунок відновлення діяльності великих підприємств, які визначають розвиток регіону [3].

Отже, запровадження комплексного підходу до розробки інноваційної програми дозволить забезпечити збалансований економічний, екологічний і соціально-культурний розвиток регіону, знайти шляхи вирішення найбільш гострих і значущих проблем.

Список літератури

1. Богун М. М. Глобалізація та її вплив на розвиток соціально-економічних систем. *Стратегія економічного розвитку України*. 2021. Вип. 48. С. 5–12.

2. Випереджаючий інноваційний розвиток: теорія, методика, практика: монографія. Суми: за ред. к.е.н., доц. Н.С. Ілляшенко. 2018. – 484 с.

3. Скрипко Т. О. Удосконалення системи макроекономічного забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності малих і середніх підприємств України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2014. Вип. 6 (3). С. 134-138.

4. Хаєцька О. П. Шляхи підвищення міжнародної інвестиційної привабливості України. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2020. № 3. С. 113–130.

Коваль В. А.

магістр 1-го курсу, спеціальності 073 «Менеджмент»
ОП «Адміністративний менеджмент»,
Сумський національний аграрний університет

Литвиненко Г. І.

магістр 2-го курсу, спеціальності 073 «Менеджмент»
ОП «Адміністративний менеджмент»,
Сумський національний аграрний університет

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ОСНОВІ УДОСКОНАЛЕННЯ СТАНДАРТИВ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Протягом багатьох років зусилля щодо якості та безпеки охорони здоров'я були зосереджені на індивідуальній відповідальності медичних працівників. Сьогодні покращення якості (QI) робить безпеку та якість системним пріоритетом.

Фахівці з покращення якості переглядають дані пацієнтів та інші медичні дані та аналізують процеси, що використовуються для надання допомоги. Потім, використовуючи цю інформацію, вони працюють над визначенням областей покращення та виділенням областей досконалості. Ця робота спрямована на покращення результатів лікування пацієнтів, досягнення ефективності надання медичної допомоги та зниження витрат на охорону здоров'я.

Завдяки розвитку технологій за останні кілька років, які включають прийняття рішень на основі медичних даних, сфера покращення якості охорони здоров'я значно розширилася.

Узагальнюючи схему управління якістю медичної допомоги медичних закладів в контексті реформування системи охорони здоров'я України, представимо у вигляді табл. 1.

Таблиця 1

Схема управління якістю медичної допомоги медичних закладів в контексті реформування системи охорони здоров'я України

Зацікавлені сторони	Вимоги	Об'єкт, якість якого досліджується
1	2	3
Пацієнт	Досягнення позитивного кінцевого результату лікування. Задоволеність від отриманої медичної допомоги	Медична послуга. Медична допомога населенню
Медичні працівники	Досягнення позитивного кінцевого результату лікування пацієнта. Задоволеність умовами праці, корпоративними стосунками, можливістю професійного зростання, професійною безпекою, винагородою за якісну працю	Медична допомога конкретному пацієнту. Організація діяльності

Продовж. табл. 1

1	2	3
Адміністрація закладу охорони здоров'я	Поліпшення стану здоров'я контингенту населення, яке обслуговується; оптимальний обсяг використання ресурсів; постійне поліпшення якості лікувально-діагностичного процесу; відсутність дефектів; задоволеність пацієнтів, власників компанії, вищих органів управління	Діяльність структурного підрозділу, закладу охорони здоров'я. Діяльність лікаря (медичного працівника). Кваліфікація, підготовка, перепідготовка медичних кадрів. Лікувально-діагностичний процес, ресурси.
Власники компанії, вищі органи управління	Медико-соціальна ефективність. Медико-економічна ефективність	Медична допомога населенню. Діяльність закладів охорони здоров'я.
Громадські асоціації. Страхові компанії, Постачальники ресурсів	Досягнення позитивного кінцевого результату лікування. Додержання стандартів медичної допомоги. Відсутність дефектів лікування і скарг від пацієнтів. Дотримання укладених угод.	Медична послуга, лікувально-діагностичний процес.

Джерело: розроблено авторами

Ефективність запроєктованої медичної послуги залежатиме від повноти опрацювання маркетингових досліджень. Як вже вище зазначалося, переважна більшість медичних послуг як маркетинговий продукт мають власний життєвий цикл, що поділяється на фази. Протягом життєвого циклу в кожній його фазі обсязі продажів та отриманих прибутків відрізняються.

Для лікувальних закладів важливим моментом є визначення найкорисніших фаз із метою збільшення їх тривалості та зменшення негативного впливу несприятливих фаз. Лікувальні заклади при цьому мають прийняти відповідну стратегію для кожної окремо взятої фази життєвого циклу медичних послуг. Перша фаза передбачає запровадження послуги на ринок. Її ще в практиці називають "фазою інновації". У зв'язку з тим, що послуга з'являється вперше на ринку, на цьому етапі відбувається лише знайомство з нею потенційних споживачів, і, як наслідок, відсутні високі доходи. Основне завдання лікувального закладу на цей час полягає у поширенні інформації про запропоновану послугу потенційним клієнтам (пацієнтам) та в запевненні її загальнодоступності.

При цьому медичні заклади повинні спостерігати за реакцією споживачів на запропоновану послугу та оцінити ступінь її відповідності вимогам ринку. Загалом дана фаза характеризується великими витратами з напрацювань щодо нової медичної послуги, в тому числі і на її рекламу. На цьому етапі ймовірні збитки.

Показники якості (медичні, техніко-економічні, експлуатаційні та ін.), Які визначаються відповідними стандартами, контролюються виробниками і органами управління охороною здоров'я через систему ліцензування та акредитації ЛПУ незалежно від форми власності.

Рівень якості товарів і послуг контролюється на наступних стадіях життєвого циклу:

- на стадії розробки технологічного стандарту;

- на стадії виробництва товару або послуги;
- на стадії експлуатації товару / послуги (зубного протеза, судинного шунта, штучного клапана серця і т.п.).

Превентивна концепція управління якістю є перспективною і для вітчизняних виробників медичних послуг. Для цього потрібно приділяти пріоритетну увагу створенню таких умов:

- наявності технологічного обладнання, здатного за своїми характеристиками підтримувати необхідний рівень якості медичних послуг;
- оснащення технологічного обладнання мікропроцесорними пристроями контролю, діагностики та регулювання роботи;
- наявності інформаційного, програмного і апаратного забезпечення роботи медичного персоналу;
- наявності необхідного резерву виробничих потужностей для підтримки стабільного режиму роботи ЛПУ;
- забезпечення ефективного технічного обслуговування і ремонту технологічного устаткування, критерієм надійності якого є стабільність параметрів технологічних процесів і відсутність шлюбу в роботі лікарів і медичних сестер.

УДК 338.47:656.2

Bashmakov M.

Graduate student of the Department of Economics and Management,
Ukrainian State University of Science and Technologies

FORMATION OF A MANAGERIAL INITIATIVE IN THE STRATEGIC DEVELOPMENT OF A RAILWAY TRANSPORT COMPANY

The main production facilities operating in railway transport are characterized by significant wear and tear, which can lead to critical situations. Accordingly, it is obvious that an analysis of their technical condition is necessary, which also makes it possible to plan the formation of an amortization fund necessary for updating the company's fixed assets. It is worth noting that not only physical, but also obsolescence of fixed assets is possible, which indicates the degree of their non-compliance with the requirements of the enterprise's innovation policy. To effectively manage the risk of reducing the competitiveness of a transport company, constant monitoring of possible threats, both external and internal, is necessary. We can single out the following threats that are typical for transportation activities: - reduction in the level of train traffic safety due to the unreliability of the equipment used; - a high level of depreciation of fixed assets at a low rate of their renewal and a decrease in investment in this direction; - use of outdated technologies in the transportation process, including information technologies; - insufficient qualification of employees. Particular attention should be paid to the investment policy of the company, since insufficient funding for the renewal of rolling stock and the allocation of funds to the non-production sector entail a growing rate of depreciation of fixed assets, which negatively affects the company's

competitiveness. The production of products in railway transport is a single technological process, and a failure in one of the production links of the system causes a critical situation as a whole. Accordingly, the priority investment should be objects directly related to ensuring the safety of train traffic, even if they are less efficient.

With high-quality economic management in railway transport, the growth of technical and economic indicators is ensured, and, accordingly, the required level of competitiveness of the company is achieved. When rail transport operates in a competitive market, special attention should be paid to competitive strategy. When it is formed, a reasonable approach is needed, the development of a methodology for maintaining and increasing the market share, which will subsequently guide the enterprise. Competitive position can be determined by the following indicators: the level of product quality compared with a competitor, market share and its growth, income from investments and sales. Success in the development of an enterprise depends on a stable competitive advantage. Each transport enterprise has a different potential (technical, economic, property, personnel, financial, etc.), respectively, and competitive strategies are developed taking this into account, which is reflected in the degree of competition and the size of competitive advantages. If there is no significant difference in the competitive advantages of enterprises, then this negatively affects the development of competitive strategies, competition decreases, and efficiency decreases. Otherwise, enterprises take measures to achieve the required level of the corresponding indicators of competitors. But at the same time, enterprises must understand that the achieved competitive advantages must be maintained and increased. At this point, it becomes necessary to form and implement an effective competitive strategy to achieve the required level of competitiveness. Railway transport has an impact on the performance indicators of many sectors of the economy, respectively, and the results of its work, economic and financial, must be considered as a whole. Railway transport constantly improves the quality of services provided and expands their list, in connection with which, additional traffic volumes are growing. Thus, we can say that the volume of traffic also depends on the quality, which is significant in a competitive environment. Strategic management of the competitiveness of products is a systematic influence on the factors of competitiveness in order to obtain a certain result with the tasks set, while the level of price and quality will be optimal. Strategic management is possible and effective only with systematic methods of its implementation. In this case, the following requirements must be observed: - the traffic forecasting system must be economically justified; - it is necessary to objectively assess the conditions for the functioning of the transport system as a result of the impact of various factors; - monitoring of competitive advantages in conditions of limited financial resources; - consistency of management methods and strategic goals; - the validity of the methods used; - development of economic and mathematical models of functioning processes; - analysis of managerial decisions in terms of obtaining the non-transport effect. Strategic management of competitiveness in transport must be carried out by market segments. It is carried out in several stages:

- informational research of all competing enterprises in this segment; - planning the development of the enterprise with the allocation of goals to improve the efficiency of activities; - analysis of the level of competitiveness of one's own and

competitors, comparison of costs, quality, economic and technological potential, financial stability, as one of the main criteria for competitiveness. - control over the results of activities. It is necessary to analyze the competitiveness of transport products regularly to improve the efficiency of the market. Not only tariffs for transportation and related services determine the relationship between transport organizations and cargo owners, the level of quality of transport services can have a significant impact. With timely delivery, the costs of cargo owners can be reduced by reducing the need for working capital, reducing the cost of loading and unloading operations, warehousing of goods, and so on.

For the formation of a strategic competitive model it is necessary: - development of accounting, reporting and monitoring of indicators of the quality of transport services; - improvement of quality indicators standards; - application of a flexible pricing policy; - creation of an automated quality management system; - application of innovations; - development of branded transport services; - application of an effective personnel policy and improvement of the system of labor motivation of transport workers.

УДК 339.94

Bondar V.

assistant, department of management of enterprises
Igor Sikorskiy Kyiv Politechnic Institute

FORMATION PRINCIPLES OF A MECHANISM OF EXPORT-ORIENTED DEVELOPMENT OF ENTERPRISE

The creation and functioning of the export activity management system at the enterprise requires the existence of the necessary resources and the necessary skills for strategic planning of the enterprise's activities on the foreign market; an effective system of analytical and information support for activity management; qualified personnel who are able to learn new knowledge and innovations that help create competitive advantages for the enterprise. The concept of management should be focused on achieving the strategic goals of the enterprise, to which the entire export management system should be subordinated.

Management of export activities at the enterprise level is carried out using strategic, financial, organizational, infrastructure-logistics, information-marketing and production tools (table 1).

The organizational and economic mechanism for managing foreign economic activity should be considered as a system of coordinated economic elements (rules, methods, tools and regularities) that reflect the peculiarities of the enterprise's activities and their interrelationships and, accordingly, the management of these elements in order to ensure high efficiency of the enterprise's activities in the existing environment in order to fulfill the set goal. If we consider this mechanism from the point of view of a systemic approach, then it must have a certain structure that defines stable connections and relationships within it, the main directions of management influences, which ensures the integrity of the mechanism and self-identity [1].

Table 1

List of tools for managing export activities at the enterprise

Strategic tools	choosing a strategic export profile; strategic export planning; development of a basic strategy; development of export strategy; strategic control, etc.
Financial instruments	the use of international settlement methods (including bank transfers, checks in foreign trade, promissory notes, etc.); use of foreign trade financing methods (including forfeiture, leasing, etc.); use of risk management methods in international settlements (including hedging, choice of currency price, etc.); financial control, etc.
organizational tools	changes in the organizational structures of the management of foreign trade fairs; delegation of powers and responsibilities to employees; distribution to employees by sectors of work; quality management system, etc.
infrastructural and logistical tools	the use of sales firms; use of dealer network; creation of service centers; work on stock and currency exchanges; improvement of infrastructure; creation of automated warehouse management systems.
Information and marketing tools	international segmentation; price, advertising policy of the enterprise; participation in exhibitions and fairs; use of Internet tools; automation of ZED, etc.
Production tools	implementation of R&D; investment and innovation support; reproduction of fixed assets; quality management system.

The development of export relations with other countries allows enterprises to maintain the existing state or increase production capacities, which often remain idle due to low prices on the domestic market and insufficient capacity of the market within the country, therefore, a successful solution to the problem of increasing the export potential of enterprises as a whole is an important component of development both regions and individual branches of the economy [2].

Literature

1. Бондар В. Ю. Сутність поняття «організаційно-економічний механізм управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства». Ефективна економіка. 2018. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6503>

2. Bondar, V. (2022). EXPORT-ORIENTED DEVELOPMENT OF ENTERPRISE AS A PART OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY STRATEGY OF MACHINERY INDUSTRY. Collection of Scientific Papers «ΛΟΓΟΣ», (July 8, 2022; Paris, France), p. 56–57. URL: <https://doi.org/10.36074/logos-08.07.2022.013>

Дудаш О. І.

аспірант

Львівського університету бізнесу та права

**ВПЛИВ ОПЕРАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ**

На сьогоднішній день світ живе в умовах конкуренції. Конкуренція на ринку товарів та послуг вважається одним з домінуючих факторів стимулювання розвитку. Важливо зазначити, що навіть у такий складний для

України час, як повномасштабна війна, яка триває уже понад рік, конкуренція на ринку товарів та послуг дедалі більше поширюється і домінує. Тому підприємствам, щоб сьогодні вижити та продовжити свою діяльність, необхідно продумати та організувати всі складові управління. Одним з вагомих помічників у даному питанні буде операційний менеджмент на підприємствах.

Конкуренція (лат. *concurrentia* – збіг, узгодженість) – це економічний процес взаємодії та боротьби товаровиробників за найвигідніші умови виробництва і збуту товарів за отримання найбільших прибутків. Водночас, конкуренція вважається механізмом стихійного регулювання виробництва в умовах вільних ринкових відносин, важливим елементом механізму саморегулювання ринкової економіки [1].

Своєю чергою, операційний менеджмент – це управління виробничими процесами, діяльність з управління процесом придбання матеріалів, їхнього перетворення в готовий продукт і постачанням цього продукту покупцеві. Основною метою операційного менеджменту є забезпечення ефективного та раціонального виконання операційної діяльності підприємств.

Зазначимо, що операційний менеджмент є головною ланкою підприємства і створюється на основі раціонального (вертикального і горизонтального) розподілу праці та поєднання в часі і просторі предметів, засобів і самої праці. За допомогою операційної функції проводиться сукупність дій з переробки ресурсів і постачання результатів діяльності в зовнішнє середовище (рис. 1).

Отож, у сучасних умовах провадження бізнесу важливим є забезпечення правильної організації праці в умовах конкуренції.

Рис. 1. Класифікація складових операційного менеджменту

Варто зазначити, що операційна система операційного менеджменту функціонує в перетині трьох підсистем, а саме:

- планування та контролю;
- забезпечення;
- переробна (див. рис. 2).

Планування та контроль – отримує інформацію із зовнішнього і внутрішнього середовищ про стан переробної підсистеми та підсистеми забезпечення, опрацьовує цю інформацію й видає рішення про те, як має працювати переробна підсистема.

Забезпечення – не пов'язана безпосередньо з виробництвом виходу, але виконує необхідні функції забезпечення переробної системи.

Переробна – виконує продуктивну роботу, безпосередньо пов'язану з перетворенням вхідних ресурсів у вихідні результати. Аналізуючи вищенаведене, бачимо, що всі ці підсистеми управління рівноправні й мають свою відповідну політику, методологію та інструментарій здійснення [2].

Рис. 2. Класифікація операційної системи

На сьогоднішній час найважливішими методологічними завданнями вирішення проблеми підвищення конкурентоспроможності підприємства вважається:

- визначення критеріїв конкурентоспроможності й формування системи показників її вимірювання;
- розроблення методів оцінки рівня конкурентоспроможності;
- розроблення методів формування алгоритмів (програм) підвищення конкурентоспроможності [3].

Отже, проаналізувавши вищенаведене, можемо сказати, що на конкурентоспроможність має вплив низка чинників, які об'єктивно позначаються на роботі підприємства, а також суб'єктивних, які залежать від

команди управління підприємства, організації, цілеспрямованості робіт, пов'язаних із забезпеченням конкурентоспроможності. Проблема підвищення конкурентоспроможності має кілька аспектів: технологічний, організаційний, економічний, соціальний, юридичний та комерційний. І хоча всі вони становлять єдину систему забезпечення конкурентоспроможності продукції, існує певна послідовність вирішення питань кожного з аспектів. Проте, вирішення економічних питань є першочерговим, тому в умовах конкуренції операційний менеджмент відіграє важливу роль, а при правильній його організації може бути вагомим чинником у подоланні конкуренції.

Список літератури

1. Конкуренція // Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Конкуренція>.
2. Операційний менеджмент. URL: https://pidru4niki.com/14361112/-menedzhment/operatsiyniy_menedzhment
3. Коломієць І. Ф. Підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства в системі факторів інтернаціоналізації // Конкуренція. – 2007. – С. 16-26.

УДК 658

Килин О. В.

к. е. н, доцент,

доцент кафедри управління та експертизи товарів
Львівський національний університет ім. Івана Франка

Вороняк О. Г.

здобувач вищої освіти економічного факультету
Львівський національний університет ім. Івана Франка

АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах сучасних економічних реформ на ринку будь-яке підприємство потребує нових, сучасних і навіть нетрадиційних підходів для збільшення економічного зростання та вдосконалення підходів до управління цим підприємством.

Адаптивне управління – це нестатична та постійно мінлива стратегія для забезпечення досягнення цілей управління за допомогою:

- коригування характеристики бізнесу на основі визначених параметрів ефективності;
- забезпечення безперервного впливу для адаптації економічної системи до змін зовнішнього та внутрішнього середовища;
- створення багатоцільової системи координації та узгодженості рішень;
- оптимальної оцінки виникаючих проблем та формулювання конкретних дій [1].

Модель впровадження адаптивного управління може включати наступні блоки та елементи:

1. Цільова адаптація (активна адаптація): прогноз та аналіз можливих ситуацій, формування системи цілей корпоративної діяльності; формувати систему показників ефективності;

2. Адаптація відповідно до організаційної структури (пасивна структурна адаптація): У випадках, коли організаційна структура не досягає заявлених цілей, відбувається пошук прийнятної структури для реалізації в майбутньому та досягнення цих цілей;

3. Тактична адаптація (пасивна параметрична адаптація): відповідність методів та параметрів управління ситуації, що склалась; у разі відповідності відбувається перехід до перевірки організаційної компетентності структури реалізувати обрані підходу до управління.

Метою адаптивного управління є теоретична і практична розробка механізмів, які спрямовані на зміцнення фінансів та економіки підприємств, а також підвищення рівня їх конкурентоспроможності. Крім того, адаптивне управління має враховувати і погоджувати інші особистісні, національні та регіональні інтереси в діалектиці взаємозв'язків, заснованих на визначеннях часткових та загальних принципів виробничо-господарської діяльності підприємств як суб'єктів господарювання [2].

У список завдань для адаптивного управління підприємством можна включити : системний аналіз господарської діяльності, виявлення її загальних та специфічних характеристик; оцінку конкурентних переваг підприємства як гравця ринку; визначення найкращого способу взаємодії з іншими гравцями ринку; створення наукової основи для формування ринкової політики; оцінка виробничого потенціалу підприємства; оцінка адаптивності фірми до інновацій; формування передумов для створення адаптивного конкурентного середовища.

Потенціал адаптації підприємства - це межа протистояння до несприятливих факторів, які характеризують рівень економічної спроможності, які можуть визначити межі позитивних напрямків, виходячи з можливих шляхів адаптації, та реакції бізнесу на ситуацію, загальний обсяг ресурсів і можливі зміни властивостей, які існують в компанії яка адаптується в прихованій формі, а також може бути використана під час пристосуванні.

Існує два адаптаційних компоненти:

- перший, підготовка до стабільної виробничої діяльності,
- другий, інноваційна готовність, що складається з двох напрямків або можливостей прагнення до опору навколишньому середовищу та подальшої реконструкції себе, з подальшим поглинанням середовищем [3].

З цього можна зробити наступні висновки, що підприємство формує інноваційно-активний ринковий суб'єкт, на основі якого відбувається оновлення матеріально-технологічної бази виробництва для формування конкурентної переваги підприємства. Це досягається шляхом вдосконалення адаптивного управління промисловими підприємствами та розвитку новітніх механізмів досягнення, відповідно до реальної ситуації виробництва, узгоджених дій з боку підприємства та країни для досягнення та підтримки

оптимального стану потенціалу підприємства у разі непередбачуваних змін у зовнішньому середовищі шляхом зміни алгоритму

Список літератури

1. Калініченко, Л. Л. Адаптивне управління підприємством в конкурентному середовищі URL: *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2011. № 33. С. 177-180.

2. Мілаш І. В. Адаптивне управління в сучасних реаліях функціонування вітчизняних підприємств // URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/126.pdf>.

3. Мясников М. Я. Формування механізму адаптивного управління інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/2_2018/153.pdf.

УДК 338.47:656.2

Mishchenko M. I.

Doctor of economic sciences, professor,
Professor of the Department of Economics and Management,
Ukrainian State University of Science and Technologies

LOGISTICS MANAGEMENT OF ADAPTATION PROCESSES OF RAIL TRANSPORT DEVELOPMENT IN COUNTRIES OF THE WORLD

The analysis presented by the author gives reason to assume that of all existing models, only full integration (where there is no separation between infrastructure managers and railway operators and non-discriminatory access to the infrastructure is not ensured) is currently prohibited according to current EU legislation.

The table presented below contains the differentiation of the railway transport systems of the EU Member States in relation to the categories identified above.

However, despite the formal differentiation made on the basis of EU Member States' declarations, the European Parliament's Committee on Transport emphasized that the partial separation and partial integration actually carried out in accordance with Directive 2001/14/EC were not actually aligned with the requirements of the First Railway Package.

Table 1

Differentiation of railway transport systems of the EU Member States by the degree of separation

Separation model	Countries
Complete separation	United Kingdom, Finland, Denmark, Netherlands, Norway, Spain, Sweden, Portugal, Slovakia, Lithuania, Romania, Czech Republic, Greece
Partial separation	Estonia, France, Hungary, Slovenia, Luxembourg, Latvia
Partial integration	Austria, Belgium, Germany, Italy, Poland
Full integration	Ireland, Northern Ireland

On the basis of this conclusion, the Document (SEC(2009)1687; COM(2009)676) developed by the Committee of the European Parliament on Transport is the basis of the Communication to the Council and the European Parliament on the control of the development of the rail transport market, which provides a brief overview of violations of procedures related to Directives 91/440/EEC and the First Railway Package. The above-mentioned document contains a list of countries and their corresponding violations.

Based on the performed analysis of the degree of independence, the following conclusions can be drawn. The Committee of the European Parliament on Transport conducts constant monitoring of the transport market in countries where there is no model of complete vertical separation of infrastructure management from transport operations and implementation of independence of existing functions.

The purpose of vertical separation is to create independence that guarantees non-discriminatory access to the national railway infrastructure. Unfortunately, many of the adopted structural models do not guarantee corresponding non-discrimination. For example, a partially integrated model results in strong, ongoing strategic and commercial ties between the infrastructure manager and the transport operator, both of which are accountable to a common owner. It may be difficult to overcome such linkages through independent regulation alone, but strong regulatory powers are not least a consequence of problems of information asymmetry and effective third-party access control. In these conditions, competition will not develop.

The Railimplement study (Steer Davies Gleave (2006), Railimplement: The implementation of the EU Directives 2001/12/EC, 2001/13/EC and 2001/14/EC in Member States, London) proposed indicators of independence of functions.

Steer Davies Gleave believes that these criteria explain why the first package did not have the expected impact in terms of ensuring non-discriminatory access and encouraging competition in the provision of rail services.

The transport market is fully liberalized in such countries as Denmark, Great Britain, the Netherlands and Sweden.

The number of general board members and the extent to which incumbent railway operators exercise infrastructure management responsibilities are of particular concern as they tend to undermine the independence of the infrastructure manager and incumbent railway operator. This is also true when the Holding Company (in a partially integrated model) appoints the presidents of the infrastructure manager and railway operator enterprises.

In cases where the distribution of capacity, as a task of the infrastructure manager, is carried out by railway operators, there are clear concerns about the unfair distribution of capacities in favor of these enterprises.

Hence, independence and non-discrimination remain a concern in the European sector.

The prospect of reforming the railway transport of Ukraine requires research and careful study of the world's knowledge of solutions to problems arising in the process of vertical separation. The twenty-year experience of reforming 27 countries

of the European sector and 3 candidate countries for EU membership provides many opportunities for further research and development of the optimal strategy for reforming railway transport of Ukraine.

УДК 331.101

Погайдак О. Я.

аспірант,
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) – це підхід до бізнесу, за яким компанії враховують вплив своєї діяльності на соціальні, екологічні та економічні аспекти життя суспільства, добровільна ініціатива керівників компанії з розроблення та реалізації певних соціальних неприбуткових заходів, які мають на меті якісне покращення зовнішнього середовища компанії.

Використання принципів КСВ сприяє ефективнішому досягненню підприємствами їх стратегічних цілей, тому що дає змогу здійснювати довготермінові інвестиції в створення сприятливого соціального середовища. Однак систему соціальної спрямованості вітчизняні підприємства тривалий час сприймають лише як джерело необґрунтованих додаткових витрат [1]. Відповідно до дослідження Центру «Розвиток КСВ» у 2018 році приблизно 80% українських компаній почали впроваджувати КСВ або були орієнтовані на її принципи. Але лише 25% з них систематично виділяли бюджет на проекти з КСВ, що істотно відрізняло український бізнес від міжнародних компаній, де цифри сягають 90 – 95% [2].

Проте сьогодні для України в умовах повномасштабної війни є досить важливим усвідомлення бізнесом власної важливої ролі в суспільстві, своєї соціальної відповідальності. Адже корпоративна соціальна відповідальність – це не лише відповідальність компанії перед працівниками та підприємствами, з якими вона перетинається в процесі своєї діяльності, перед місцевою громадою та суспільством в цілому, але й певна філософія організації підприємницької діяльності, якої дотримуються компанії, що мають на меті забезпечення високого рівня життя людей і збереження навколишнього середовища [3, с. 45].

В умовах війни бізнесу досить важко дотримуватись принципів соціальної відповідальності, оскільки основні показники діяльності залишаються на низькому рівні через зупинення діяльності значної частини підприємств на тимчасово окупованій території або повну чи часткову втрату виробничих потужностей в результаті обстрілів, ракетних ударів, непрогнозованість

розвитку подій і дій держави, через брак платоспроможного попиту і фактичну відсутність доступу до фінансового ресурсу для його відновлення і розвитку. Серйозними викликами для бізнесу є і порушення налагоджених бізнес-процесів (купівля/логістика/продаж), нестача палива, труднощі із транспортним сполученням, втрата персоналу тощо. Але саме війна змусила український бізнес переорієнтувати свої програми сталого розвитку та благодійної допомоги. КСВ-діяльність бізнесу сьогодні спрямована на:

- корегування корпоративного управління (посилення пропаганди цінностей компанії, забезпечення прозорості та підзвітності, боротьба з корупцією та хабарництвом, створення об'єднань з громадськими організаціями та іншими інституціями для проведення соціально важливих проєктів);

- забезпечення безпеки працівників (створити безпечні умови на робочому місці, забезпечити безпеку власного персоналу та членів їх сімей при релокації бізнесу до західних регіонів (при умові прийняття такого рішення), створити умови для роботи працівників на відстані, а також забезпечити їм психологічну підтримку);

- систематизацію та координацію корпоративного волонтерства (координація запитів та грошових зборів в компанії, запровадження регулярних благодійних аукціонів на потреби ЗСУ тощо);

- допомогу громадам (підприємства можуть допомогти громадам, що зазнали впливу війни, наприклад, фінансовою допомогою, наданням послуг або продуктів харчування, а також організувати благодійні заходи);

- турботу про довкілля (зменшення викидів шкідливих речовин, використання відновлюваних джерел енергії, а також дотримання екологічних стандартів);

- національну ідентичність (змістовна національна освіта: лекції з історії України, курси української мови, книжковий клуб з української поезії тощо).

Список літератури

1. Єлистратова Г. І. Забезпечення сталого розвитку підприємств на основі принципів КСВ. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/ec_pidpr_th_pr_4/3/Elistratova.doc

2. Як змінилася корпоративна соціальна відповідальність компаній в умовах війни? URL: <https://budni.rabota.ua/ua/corporate-culture/yak-zminilas-korporativna-sotsialna-vidpovidalnist-kompaniy-v-umovah-viyni>

3. Білан О. Корпоративна соціальна відповідальність як чинник сталого розвитку підприємств регіону. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/24407/1/%D0%91%D1%96%D0%BB%D0%B0%D0%BD%20%D0%9E.pdf>

УДК 330.131.7

Ріщук Л. І.

к. е. н., доцент кафедри менеджменту та адміністрування,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Сабадош В. В.

бакалавр кафедри менеджменту та адміністрування,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ІДЕНТИФІКАЦІЯ РИЗИКІВ ПІД ЧАС ВІДКРИТТЯ БІЗНЕСУ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

Останнім часом питання відкриття бізнесу під час війни та ризики, які можуть спіткати нове підприємство, викликають найбільшу цікавість. Це пояснюється тим, що у підприємців виникає безліч сумнівів чи буде їх бізнес функціонувати та чи не будуть їх вкладення даремними. Все залежить від певних факторів та ризиків, які мають безпосередній вплив на розвиток українського бізнесу та формують актуальність даної теми у сучасних реаліях.

Метою наших досліджень є ідентифікація ризиків, які виникають під час відкриття бізнесу в Україні (безпосередньо спеціалізованого магазину (магазину одягу)) у період воєнного стану та визначення інструментів, які можуть зменшити ці ризики для підприємців.

На сьогоднішній день немає однозначного розуміння сутності ризику. Це пояснюється багатоаспектністю цього явища, а також практично повним його ігноруванням у чинному законодавстві [1, с. 47]. За визначенням Івченко І. Ю. [2, с. 18], ризик – це ймовірність виникнення збитків чи недоодержання доходів порівняно з прогнозованим варіантом. Пасічник В. Г. та Акіліна О. В. [3, с. 168] стверджують, що сутність ризику полягає в тому, що кожному підприємству постійно загрожує втрата прибутку і платоспроможності при здійсненні господарсько-фінансової діяльності під впливом непередбачених змін внутрішнього середовища. Вітлінський В.В. та Великоіваненко Г. І. [4, с. 5] трактують поняття «ризик», як економічну категорію, яка відображає особливості сприйняття заінтересованими суб'єктами економічних відносин об'єктивно існуючих невизначеності та неконфліктності.

Таким чином, категорію «ризик» можна визначити як небезпеку втрати ресурсів чи недоодержання доходів. У зазначених визначеннях можемо виділити таку спільну характерну рису ризику, як небезпека, можливість невдачі.

У теперішній час надзвичайно важливо підтримувати економіку держави, сплачувати податки та розвивати підприємницьку діяльність, незважаючи на значні ризики, які можуть виникнути. Саме тому вважаємо, що вивчення даного питання є вкрай важливим та актуальним для сьогоднішнього дня.

Досліджуючи ризики, які можуть виникнути під час реалізації такого проєкту, нами було використано методи спостереження та узагальнення.

Вивчаючи та ідентифікуючи ризики, які могли би виникнути під час відкриття бізнесу ми визначили та пояснили їх можливий вплив на

спеціалізований магазин. Крім того, ідентифікація можливих ризиків під час відкриття магазину (магазину одягу) допомагають зрозуміти і сучасним підприємцям, і командам як рухатися далі, базуючись на спільній меті відкрити магазин. Саме тому було визначено й певні інструменти, що слугуватимуть зменшенню ризиків під час відкриття спеціалізованого магазину. Було виділено наступні ризики:

1. Ризик постачальника – у даній ситуації більшість оптових баз постачальників можуть не відшивати у такій кількості одяг, який є необхідним; можуть затримуватися поставки через ситуацію в державі; може бути менша кількість товару. Інструменти для зменшення ризику – це співпраця з декількома постачальниками; якісний аналіз запасів необхідного товару; облік наявних товарів; планування замовлень товарів.

2. Ризик покупця – це зниження платоспроможності покупців (у даній ситуації через втрату роботи або меншу заробітню плату); малий вибір товару (кольори та розміри). Інструменти для зменшення ризику – впровадження акцій та розпродажів; аналіз цільової аудиторії; спрямованість працівників на різні типи споживачів та вміння подати товар так, щоб його хотіли купити.

3. Фінансовий ризик – це великі вкладення у такій ситуації (оренда приміщення; покупка меблів для магазину; закупка товару). Інструменти для зменшення ризику – складання бізнес-плану щодо ведення надходження та збуту товарів; ведення бізнес-плану щодо постійних витрат і т. д.

4. Маркетинговий ризик – це неефективна реклама; вкладення коштів на рекламу, яку не було опрацьовано та проаналізовано; неправильний аналіз цільової аудиторії. Інструменти для зменшення ризику – найм досвідченого таргетолога; постійна участь під час розробки рекламної кампанії; контроль аналізу цільової аудиторії і т. д.

Підсумовуючи вище наведену інформацію, вважаємо, аналіз ризиків, що стосуються відкриття бізнесу у будь-який період, є важливим елементом для опрацювання і підприємцем, і командами. Саме ідентифікація ризиків та інструменти щодо їх зменшення дають можливість розвивати сучасний бізнес.

Список літератури

1. Кутащенко М. В. Сутність ризику і причини його виникнення. Інвестиції: практика та досвід. Випуск № 6. 2009. http://www.investplan.com.ua/pdf/6_2009/13.pdf

2. Івченко І. Ю. Моделювання економічних ризиків і ризикових ситуацій. Навчальний посібник / І. Ю. Івченко. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.

3. Пасічник В. Г. Планування діяльності підприємства. Навчальний посібник / В. Г. Пасічник, О. В. Акіліна. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 256с. 166.

4. Вітлінський В. В. Ризикологія в економіці та підприємстві : [монографія] / В. В. Вітлінський, Г. І. Великоіваненко. – К. : КНЕУ, 2004. – 480 с.

УДК 658.7:004

Боса І. Ю.

здобувач освітнього ступеня «доктор філософії»
Хмельницький національний університет

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЛОГІСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Щодо недавнього часу логістика стала набирати світової популярності. Багато підприємств як локального, і міжнародного масштабу стали приділяти логістиці більше уваги і як необхідної діяльності, що забезпечує високий рівень конкурентоспроможності підприємства. З огляду на формування цифровізації вводяться нові терміни, серед яких має місце цифрова логістика.

Цифрова логістика – це пошук, зберігання та спосіб передачі інформації, а також цифрові технології, що забезпечують виявлення та прогнозування потреб, оптимізації маршрутів, напрямів матеріальних та інформаційних потоків, у тому числі скорочення часу існування в цепах постачання. Іншими словами, питання оптимізації доставки вантажу в товаропровідних мережах від виробника до споживача зараз набирає все більше популярності.

Основними цілями впровадження логістики на підприємстві машинобудування є забезпечення максимальної його адаптації до постійно змінюваних умов ринкового середовища та отримання переваг перед конкурентами за рахунок оптимізації потокових процесів, що в ньому відбуваються. Для здійснення цих завдань необхідно правильно застосовувати інструменти планування, формування та переміщення матеріальних потоків, іншими словами: грамотно побудувати і скоординувати логістичні процеси, пов'язані як з виробництвом, так і зі збутом продукції [1, с. 242].

Таким чином, у логістичному процесі виявлено п'ять ключових технологій, які здатні забезпечити швидку, надійну та стійку логістику (табл. 1).

Таблиця 1

Використання цифрових технологій у логістичній діяльності підприємства

Назва технології 1	Коротка характеристика 2	Очікувані результати від провадження 3
3D-друк	Доступна у масовому масштабі. Зниження витрат під час виготовлення продукції із змішаних матеріалів	Адитивне виробництво розширює виробничий процес. Скорочення ланцюга поставок за рахунок «друку» виробів на замовлення та зниження запасів готової продукції. Постачання сировини логістичними компаніями замість готової продукції. 3D-друк у місцях доставки. Результат: додатковий прибуток

Продовж. табл. 1

1	2	3
Інтернет речей (IoT)	Використовується з хмарними GPS-системами. Відстежує окремі партії вантажів та його стан. Використання чіпів радіочастотної ідентифікації (RFID)	Високий потенціал використання. Відсутність втрат при транспортуванні та зберіганні товару. Оперативне запобігання пошкодженню чи розкраданню вантажу. Клімат-контроль у місцях складування. Ідентифікація параметрів дорожньої ситуації Результат: отримання вигоди, задоволення потреб клієнтів
Доставання вантажів дронами	Швидка доставка невеликих вантажів. Висока швидкість та точність доставки	Використання 3PL-операторами. Скорочення ланцюга постачання. Зниження витрат на транспортування. Недоліки: відсутні норми та правила, пов'язані з державним регулюванням, безпекою повітряного руху, дозволені розміри та вага дрону.
Безкоштовні автомобілі	Швидка адаптація у навколишньому середовищі. Орієнтація без участі. Жорсткий алгоритм програмного забезпечення	Скорочення часу очікування на завантаженні та розвантаженні. Зниження ризику аварії. Результат: скорочення накладних витрат
Доповнена реальність (Augmented reality, AR)	Здатність забезпечувати пряме чи опосередковане уявлення реальному світі з допомогою додаткових елементів сприйняття реальності комп'ютером. Розширене уявлення про світ у режимі реального часу	Детальне ознайомлення із зовнішнім середовищем логістичним оператором (отримання детальної інформації про вантаж). Результат: покращення обробки вантажу, збільшення швидкості доставки вантажу, скорочення загальних витрат

Джерело: сформовано автором

Інформація про представлені ключові інноваційні технології в логістиці дає уявлення про логістичну сферу, як революційну, оскільки тенденції у використанні сучасних технологій вимагають цифровізації програм і систем управління логістичними комплексами. Також, зростає роль технологій у функціях ланцюгів поставок, змінюючи бізнес-процеси у логістиці.

Отже, в результаті застосування інноваційного інструментарію будуть вирішуватись проблеми з постачанням споживачам продукції та пропускнуою спроможністю товароруху в ланцюгах постачання в цілому. Застосування та впровадження сучасних технологій можливе з розвитком цифровізації та трансформації логістичної діяльності у цифрову логістику.

Список літератури

1. Шарко В. В. Логістичні концепції та технології на промисловому підприємстві: систематизація та їх особливості. *Вісник Хмельницького національного університету Серія: Економічні науки*. 2018. Т. 1. Вип. 6. С. 241-246. URL:

http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/pdfbase/2018/2018_6/jrn/pdf/46.pdf#page=9.

УДК 658.8:65.012.34

Гуменний М. О.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня

«Доктор філософії»

спеціальності 073 «Менеджмент»

Науковий керівник:

Макаренко Н. О.

д.е.н., професор,

завідувач кафедри маркетингу та логістики

Сумський національний аграрний університет

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО КОМПЛЕКСНОГО ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ АГРОВИРОБНИКІВ

Сучасний етап розвитку аграрного сектору України характеризується ускладненням ринкових відносин у галузі, що висуває низку нових вимог до аграрних підприємств, та загостренням конкуренції між ними. Підвищення вимог споживачів до виконання замовлень та якості надання послуг, а також перехід конкуренції на якісно новий рівень – від конкуренції між підприємствами до конкуренції в ланцюгах поставок зумовлюють необхідність постійного оновлення та вдосконалення науково-методичних підходів до комплексної оцінки конкурентоспроможності логістичної системи. Як наслідок, це мотивуватиме та стимулюватиме вітчизняних агровиробників до пошуку нових конкурентних стратегій, у тому числі логістичних стратегій, які інтегрують ці підприємства або які ці підприємства формують самостійно.

О. О. Непочатенко та С. А. Чекалюк досліджують особливості сучасного функціонування аграрних підприємств та визначають нові шляхи підвищення їх конкурентоспроможності. А саме, формування логістичних об'єднань шляхом забезпечення належних умов праці, дотримання вимог раціональної організації виробничих процесів та організації логістичного обслуговування на належному рівні [1, с. 42].

Н.В. Чернописька основними логістичними елементами конкурентоспроможності визначає скорочення часу логістичних операцій, підвищення якості продукції та зниження логістичних витрат. В основу методів скорочення часу логістичних операцій дослідниця поклала характеристики виробничого циклу (планування, виробництво, транспортування та збут) [2, с. 266].

У кожному елементі конкурентоспроможності дослідники Л.Я. Шевців та І. І. Петецький характеризували логістику через витрати та витрати виробничого процесу, залежність від ресурсів та доступність ресурсів, оснащеність виробничих потужностей та залежність від постачальників. Вони також вказували на взаємозв'язок між логістикою та конкурентоспроможністю з точки зору витрат, розподілу та задоволення потреб споживачів [3, с. 97].

Загально визнано, що управління логістичними витратами відіграє важливу роль у підвищенні конкурентоспроможності логістичних систем. Це вимагає врахування проблем, з якими стикаються аграрні підприємства. Цей напрям ретельно проаналізовано Н. О. Макаренко [4, с. 101], яка вважає, що основні проблеми полягають у недостатній концентрації логістичних операцій та

функцій між різними підрозділами підприємства, відсутності внутрішньої нормативної бази та невмілому застосуванні сучасних методів управління запасами. Водночас дослідниця вказує на взаємопов'язаність та необхідність комплексного вирішення цих проблем.

Вважаємо, що інтегральні показники конкурентоспроможності логістичної системи враховують необхідність врахування конкуренто-спроможності трьох функціональних сфер логістичної діяльності (постачання, виробництво та збут). Кожен з наведених вище елементів оцінки конкурентоспроможності логістичної системи агропідприємства може бути розділений на окремі показники конкурентоспроможності відповідно до сфер логістичної діяльності, які характеризують логістичну систему підприємства в цілому. Особливістю цього підходу є те, що експерти підприємства можуть доповнити оцінку показниками, які є найбільш актуальними для даного суб'єкта господарювання.

Таким чином, запропонована методика оцінки конкурентоспроможності існуючих логістичних систем аграрних підприємств передбачає розрахунок інтегрального показника, котрий включає складові, що впливають з основних сфер логістичної діяльності – постачання, виробництва та збуту. Ці складові можуть бути розділені на паралельні та незалежні показники відповідно до сфери логістичної діяльності, характеризуючи так логістичну систему в цілому.

Список літератури

1. Непочатенко О. О., Чекалюк С. А. Конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств України. *Економіка АПК*. 2015. №7. С.41-46.
2. Чернописька Н. В. Методичні підходи до оцінювання логістичної діяльності підприємства. *Вісник НУ «Львівська політехніка»*. 2015. № 608. С. 265-271.
3. Шевців Л. Ю. Петецький І. І. Логістичні витрати підприємства: формування та оцінювання: монографія. Львів: Видавництво «Львівської політехніки», 2011. 244 с.
4. Макаренко Н. О. Оцінка ефективності функціонування логістичної системи аграрного підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. № 7. С. 99-104.

УДК 631.11:65.012.34

Івченко А. В.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня

«Доктор філософії»

спеціальності 075 «Маркетинг»

Науковий керівник:

Макаренко Н. О.

д.е.н., професор,

завідувач кафедри маркетингу та логістики

Сумський національний аграрний університет

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ АГРОЛОГІСТИЧНИХ ЦЕНТРІВ В УМОВАХ БЕЗПЕКОВОСТІ

Розвиток теорії логістики в цілому, розвиток концепції ланцюгів поставок зокрема, впровадження наукових результатів у цій сфері в практику аграрних

підприємств, а також тенденції розвитку виробничої, торговельної та транспортної логістики на національному та регіональному рівнях в умовах безпековості зумовлюють необхідність поглиблення досліджень з питань організації агрологістичних центрів і розробки інституційного, нормативно-правового та методичного забезпечення їх діяльності.

Дослідниця І. Струтинська трактує логістичні центри як бізнес-центри, що зберігають запаси матеріальних ресурсів та готової продукції, необхідних для контролю коливань попиту і пропозиції та синхронізації руху матеріальних потоків у системі просування від виробника до споживача і їх швидкості в національній виробничій системі (трактується як складна система, що складається з низки взаємопов'язаних елементів) [1, с. 38].

Розвиток масштабних логістичних центрів у Європі – явище нещодавнє. Поодинокі приклади мультимодальних центрів стали незворотною тенденцією і основною частиною транспортної, виробничої та соціальної інфраструктури європейських країн. Мережа логістичних центрів у країнах ЄС дозволила їм інтегрувати свої національні логістичні системи та логістичні системи своїх основних видів транспорту в єдину європейську логістичну систему [2, с. 99].

У ході дослідження було згруповано категорії проблем, виявлених у зв'язку зі створенням логістичних центрів у вітчизняній аграрній сфері в умовах безпековості: недосконалість організаційних та адміністративних процедур; недосконалість правової бази; недостатність або неефективність законів і процедур, включаючи корупційні практики; масштабні наслідки руйнувань за період військового стану в країні; фізичні недоліки: земля, інфраструктура, технології.

Станом на лютий 2022 року деякі великі проекти логістичних центрів вже отримали дозвіл, але в складних умовах воєнного часу логістична підтримка діяльності агровиробників, як з точки зору необхідних ресурсів, так і збуту готової сільськогосподарської продукції, набуває все більшого значення у зв'язку з порушенням роботи транспортних мереж та зменшенням пропускнуої спроможності транспортних засобів для матеріальних потоків.

Дослідження Макаренко Н. О., Лищенко М. О. показують, що логістичні центри в агропромисловому секторі в Україні досі не сформовані, що перешкоджає нормальному розвитку національної економіки та економік окремих регіонів. Їх формування потребує концентрації зусиль і капіталу для ремонту та будівництва нових пошкоджених будівель, складів, терміналів, майданчиків, під'їзних шляхів, товарної та інформаційної інфраструктури якомога ближче до автошляхів та інших засобів комунікації [3, с. 205].

Проте створення агрологістичних центрів допомагає забезпечити процес сільськогосподарського виробництва в умовах воєнного стану та виконує контрольну функцію, приймаючи продукцію, яка відповідає певним параметрам якості та стандартам. Агрологістичні центри можуть зменшити ризики для агровиробників, пов'язані із забезпеченням матеріально-технічними ресурсами та затримками поставок. Водночас такі структури звільняють агровиробників від непрофільних операцій, підвищують рівень ресурсного забезпечення у разі потреби, прискорюють рух матеріальних

потоків, у тому числі доставку готової продукції споживачам, зменшують транспортні та складські витрати, втрати через псування продукції та погіршення її якості, сприяють виконанню контрактних зобов'язань.

Таким чином, налагодження інтегрованих взаємовідносин між суб'єктами, задіяними в системі аграрного виробництва, є кроком до досягнення продовольчої безпеки на внутрішньому вітчизняному ринку та підвищення ефективності логістичного управління підприємствами в умовах безпековості з метою виконання експортних зобов'язань України щодо збуту сільськогосподарської продукції.

Список літератури

1. Струтинська І. Логістичні центри як чинник становлення глобальних логістичних систем. *Галицький економічний вісник*. 2012. № 5. С. 54-61.

2. Кирлик Н. Ю. Європейський досвід розвитку транспортно-логістичних центрів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Економіка та менеджмент»*. 2016. Вип. 22. С. 98-101.

3. Макаренко Н. О., Лищенко М. О. Формування агрологістичних хабів в умовах воєнного часу як засобу підвищення ефективності управління підприємствами аграрної сфери. *Російсько-українська війна (2014 – 2022): історичні, політичні, культурно-освітні, релігійні, економічні та юридичні аспекти: колективна монографія*. Рига: «Baltija Publishing», 2022. С. 204-210.

Ковальов В. В.

студент факультету економіко-гуманітарних наук та права,
спеціальність «Автотранспорт»

Український державний хіміко-технологічний університет

Ковальова М. О.

аспірант, асистент кафедри маркетингу та логістики,
Український державний хіміко-технологічний університет

ВПЛИВ КОВІД-19 ТА ПОВНОМАШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЇ НА ПОРУШЕННЯ ЛАНЦЮГІВ ПОСТАЧАНЬ В УКРАЇНІ

Пандемія COVID-19 мала значний вплив на ланцюги поставок у всьому світі, в тому числі і в Україні. З поширенням вірусу багато підприємств були змушені зупинити або скоротити виробництво, що призвело до збоїв у ланцюгах постачання та дефіциту критично важливих товарів, що призвело до значного здорожчання імпортованих товарів та товарів вітчизняного виробництва з вагомою часткою імпортованих компонентів. Також призвело до нестачі сировини та комплектуючих матеріалів, до збільшення транспортних витрат та складської зайнятості. В результаті порушення ланцюгів постачання було зменшено обсяги виробництва та продажу багатьох товарів, що спричинило економічні втрати для компаній та держави в цілому.

За даними Державної служби статистики України, у 2019 році загальний обсяг транспортних послуг у країні збільшився на 4,2% порівняно з 2018

роком. За видами транспорту, автомобільний транспорт здійснив 83,6% від загального обсягу транспортних послуг, а залізничний транспорт - 9,3%. У 2020 році загальний обсяг транспортних послуг в країні зменшився на 10,9% порівняно з 2019 роком. Автомобільний транспорт склав 84,5% від загального обсягу транспортних послуг, а залізничний транспорт - 8,6%. У 2021 році обсяг вантажопереробки склав 153,3 млн. тон, а обсяг вантажопотоку, який прогнозувався на 2022 рік, очікувався на рівні 161, 2 млн тон. За період 2019-початок 2022 років найбільше транспортних перевезень вантажів до України здійснювалося з таких держав, як: Китай (понад 18 мільйонів тон), Італія (понад 5 мільйонів тон), Німеччина (понад 4 мільйони тон), Польща, Туреччина, Російська Федерація, Франція, Нідерланди, Чехія, Білорусь. У 2021 році найбільші обсяги вантажів було перевезено до таких країн: Китай, Російська Федерація, Польща, Німеччина, Туреччина, Індія, Іспанія, Франція, Білорусь, Казахстан [1].

Вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року серйозно вплинуло на економіку та інфраструктуру країни, в тому числі на ланцюги поставок. Війна призвела до переміщення мільйонів людей, руйнування підприємств і заводів, а також до значних перебоїв у торгівлі та комерції.

Поєднання пандемії COVID-19 і війни з Росією загострило проблеми, з якими стикаються українські підприємства. Залежність країни від імпорту критично важливих товарів, таких як енергоносії та сировина, зробила її вразливою до перебоїв та цінових коливань. Український бізнес відреагував на виклики, спричинені пандемією та війною з Росією, диверсифікувавши свої ланцюги постачання, шукаючи альтернативних постачальників та ринки збуту, а також інвестуючи в нові технології та процеси для підвищення ефективності та стійкості. Уряд нашої країни також вжив заходів для підтримки бізнесу, який постраждав від перебоїв у ланцюгах поставок. Заходи включають фінансову допомогу, податкові пільги, пільгове кредитування (5%-7%-9%) та регуляторні зміни, спрямовані на впорядкування торгівлі та зменшення бюрократичних бар'єрів.

Повоєнне відновлення України може вплинути на відновлення ланцюгів постачання, оскільки залежність від імпорту в Україні зробила її вразливою до зовнішніх впливів. На відновлення ланцюгів постачань впливає також і реформування економіки та управління, стимулювання інвестицій та підтримка малого та середнього бізнесу. Україна має перспективи взаємодії в транспортних перевезеннях з різними країнами світу, особливо після закінчення війни. Можливі перспективні транспортні зв'язки України включають:

1. Європейський Союз: Україна має набагато більші можливості взаємодії з країнами ЄС після підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, яка надає можливості для підвищення торгівлі та транспортних зв'язків між Україною та країнами ЄС.

2. Азійсько-Тихоокеанський регіон: з огляду на розвиток інфраструктури та економіки у країнах Азійсько-Тихоокеанського регіону, Україна має можливості для розширення транспортних зв'язків з цим регіоном.

3. Країни Східної та Центральної Азії: Україна має можливості для поглиблення транспортних зв'язків з країнами Східної та Центральної Азії, які можуть стати важливими транзитними коридорами для вантажоперевезень між Європою та Азією.

4. Північна Америка та Латинська Америка: Україна має потенціал для розвитку транспортних зв'язків з країнами Північної та Латинської Америки, зокрема через розвиток морського порту в Одесі.

Для повоєнного відновлення та розвитку транспортної інфраструктури, сприяння торгівлі та інвестиціям між Україною та іншими країнами, необхідно: розширення та покращення транспортної інфраструктури в Україні (будівництво нових магістральних доріг, ремонт та модернізацію наявних доріг, будівництво залізничних та морських портів); створення привабливості податкових та інвестиційних умов для інвесторів; підписання міжнародних договорів про транспортні зв'язки та співпрацю з іншими країнами; вдосконалення логістики та інфраструктури для транзитних вантажів, зокрема через розвиток мультимодального транспорту та створення нових транспортних коридорів; розвиток електронної комерції та підтримка малого та середнього бізнесу в галузі транспорту та логістики.

Список літератури

1. Транспорт України 2020 / за редакцією І. Петренко. ©Державна служба статистики України. Київ, 2021. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

УДК 656.227

Кучкова О. В.

завідувачка кафедри маркетингу та логістики, к.е.н., доцент
ДВНЗ Український державний хіміко-технологічний університет

Джимай В. О.

магістр
ДВНЗ Український державний хіміко-технологічний університет

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ТРАНСПОРТНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ В УКРАЇНІ

Мультимодальні перевезення – майбутнє транспортної галузі України. Наразі Україна відчуває величезну залежність від рівня розвитку транспортної інфраструктури, від якого залежить й соціальний розвиток держави. Слід зазначити, що частка транспортних витрат складає значну частину в собівартості продукції виробництва.

У сучасних умовах одним з найбільш затребуваних видів транспортного бізнесу, що динамічно розвиваються, є організація контейнерних перевезень, при цьому питання розвитку інфраструктури транспортно-експедиторських комплексів для організації контейнерних перевезень є одним з основних.

Ринок вантажних перевезень розвивається відповідно до загальних тенденцій в країні, оскільки логістичні оператори займаються обслуговуванням українських виробників і імпортерів, а отже обсяги безпосередньо залежать від рівня попиту, обумовленого динамікою виробництва, внутрішньої і зовнішньої торгівлі [1].

Аналізуючи дані Державної служби статистики України з обсягу вантажообігу автомобільним і залізничним транспортом в Україні та структури вантажообігу за видами транспорту, обсягу вантажних перевезень автомобільним транспортом та структури вантажів по відправникам, перевалки контейнерів в морських портах, перевезення контейнерів залізничним і автотранспортом з морських портів України, перевезення контейнерів по видам вантажів, робимо висновок, що за 2016-2019 роки всі показники погіршилися.

Слід зазначити, що за 2020 рік українські порти повідомили про значне падіння показників перевезення вантажів, пов'язаних зі скороченням транзиту руди на 93,6% або на 343,75 тисяч тонн, з них 23% – в результаті введення в експлуатацію морського порту Усть-Луга [2].

Проведені міжнародні форуми в містах Одеса, «З'єднуючи Європу та Азію: новий погляд на формування системи транспортних маршрутів» (03.12.2015 р.), і Київ, «Інфраструктура і транспорт MINTRANS» (05.11.2020 р.) продемонстрували певну ступінь неготовності України взяти активну участь у розвитку транснаціональних контейнерних коридорів, що може привести до ізоляції нашої країни від глобальних транспортних проєктів.

Покращити становище, що склалося, покликаний Закон України «Про приєднання до Угоди про розвиток мультимодальних перевезень ТРАСЕКА». Прийнятий в грудні 2020 року Закон допоможе уникнути падіння показників транзиту і перевалки вантажів, а також надасть поштовх для розвитку прикордонних транспортних вузлів, за наявності в ключових вузлах логістичних центрів, які забезпечать мінімальні простой, затримки, а також оптимізацію маршрутів і способів доставки вантажів в межах транспортного коридору Європа – Азія [3].

Список літератури

1. Замлинський В. А., Коваль В. В., Котлубай В. О. Стан та перспективи розвитку експортного потенціалу ринку послуг автомобільного транспорту. Економіка та суспільство. 2017. № 9. С. 210–214.

2. Офіційний сайт - Режим доступу. - <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 05.03.2023).

3. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-%D1%80> (дата звернення: 05.03.2023).

СЕКЦІЯ 15 ||| **ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ**
SECTION 15 ||| **PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION**

Некрасова Н. М.

магістр 2-го курсу,
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»,
Сумський національний аграрний університет

**УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИХ ВІДНОСИН В
УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ
СТАНДАРТІВ ДЕМОКРАТИЧНОГО УРЯДУВАННЯ**

Одним із ключових напрямків удосконалення публічно-управлінських відносин в Україні є належне демократичне врядування. Слід відмітити в даному напрямку успішну співпрацю з Радою Європи в рамках її скоригованого Плану дій для України на 2018 – 2022 роки в розділі про демократичне врядування.

Наразі в рамках активної співпраці можна виділити основні виклики та перспективи доброго демократичного врядування в Україні у післявоєнний період, зосередившись на основних п'яти сферах:

– посилення ефективності реформи місцевого самоврядування та децентралізації в контексті воєнного стану та процесу відновлення України та подання заявки на членство в ЄС;

– перехід від військової адміністрації в умовах воєнного стану до цивільної адміністрації та механізмів для забезпечення демократичних процесів і забезпечення демократичного середовища для виборів;

– післявоєнні виклики та можливі шляхи зміцнення інституційної спроможності органів управління виборами для організації та проведення виборів;

– гарантії та механізми забезпечення виборчих прав громадян у післявоєнний період;

– оптимізація адміністративно-територіального устрою та його вплив на територіальну організацію та управління виборчим процесом.

В даному векторі слід зазначити розвиток та підтримку проектів Ради Європи «Посилення децентралізації та реформи державного управління в Україні» та «Підтримка прозорості, інклюзивності та доброчесності виборчої практики та процесів в Україні – Фаза III», які реалізуються в рамках скоригованого Плану дій для України на 2018 – 2022 роки Ради Європи. Наразі активно діюча спільна ініціатива «Належне демократичне врядування в Україні: рух вперед у післявоєнному контексті», започаткованої на початку 2022 року.

Триваюча широкомасштабна військова агресія Російської Федерації проти України, розпочата в лютому 2022 року, різко вплинула на демократичне врядування в Україні на всіх рівнях, включно з просунутим процесом реформи децентралізації.

Які ключові виклики для системи місцевого самоврядування визначені українською національною владою? Як влада планує їх вирішувати в довгостроковій перспективі? Які додаткові заходи необхідні для полегшення існуючих проблем? Чи відповідають запропоновані рішення принципам Європейської хартії місцевого самоврядування?

Для відповіді на ці та багато інших питань та у відповідь на запит Спеціалізованого парламентського комітету з питань місцевого самоврядування Центр експертизи належного врядування Ради Європи підготував Політичну консультацію щодо Дорожньої карти відновлення місцевого самоврядування від Наслідки війни (CEGG/PAD(2022)3 від 30 червня 2022 р.).

Ця комплексна Дорожня карта розроблена Національною радою з питань відновлення при Президентові України і охоплює велику кількість сфер соціально-економічного життя. Він містить окремий підрозділ, присвячений розвитку місцевого самоврядування, спрямований на досягнення переліку з чотирьох ключових завдань реформи.

Політичну рекомендацію підготовлено в рамках програми Ради Європи «Посилення децентралізації та реформи державного управління в Україні». Її рекомендації будуть надалі реалізовані в рамках спільної ініціативи «Належне демократичне врядування в Україні: просування вперед у повоєнному контексті», започаткованої 29 червня 2022 року Радою Європи та її національними партнерами в Україні: Найсерйознішими проблемами на місцевому рівні є демографічні втрати в муніципалітетах, які постраждали від військових дій та/або окупації (жертви, внутрішньо переміщені особи (ВПО)), а також руйнування фізичної інфраструктури, власності та підприємств. Економічний спад серйозно вплинув на місцеві бюджети, але нерівномірно по всій території, де одні райони постраждали більше, ніж інші, що посилює регіональні відмінності.

У проекті Дорожньої карти правильно визначено та вирішено деякі структурні проблеми в організації місцевого самоврядування, частина яких є результатом незавершеності місцевого самоврядування та адміністративно-територіальної реформи перед широкомасштабною агресією. Він передбачає доопрацювання цих реформ у середньостроковій перспективі шляхом уточнення розподілу повноважень і ресурсів по вертикалі (між рівнями місцевого самоврядування) і по горизонталі (між виборним самоврядуванням і територіальною державною адміністрацією).

У цьому звіті пропонується низка додаткових невідкладних заходів, необхідних для пом'якшення проблем, спричинених зміною чисельності населення та економічної структури місцевих громад. Деякі можуть реалізовувати шляхом уточнення існуючого законодавства щодо компенсацій для ВПО та компаній з постраждалих територій. База місцевого оподаткування, яка все ще існує, повинна бути захищена в першу чергу в процесі.

По-друге, тимчасові заходи рецентралізації, зрозумілі, поки ще триває війна, не повинні стати ознакою системи місцевого управління.

«Деполітизацію» діяльності на місцевому рівні слід розуміти лише в сенсі усунення серйозних недоліків, а не як постійне превалювання виконавчої влади над дорадчими органами.

Необхідно заохочувати та фінансово стимулювати більш сильні форми міжмуніципального співробітництва, особливо навколо великих міст. Принципи розумного та «зеленого» муніципального (міського) планування повинні бути основою зусиль з відновлення, зокрема того, що підтримується Європейським Союзом.

Реформа служби місцевого самоврядування, спрямована на стабілізацію публічних функцій і підвищення її привабливості для людей з високим рівнем кваліфікації, повинна проводитися в рамках національних стратегій і нормативних актів (відповідно до трансформації місцевого самоврядування та публічних послуг). у повноцінну професійну державну службу), що охоплює всі відповідні аспекти, від найму та оплати до різних прав і обов'язків, включаючи етичні правила.

Необхідна ретельна оцінка правил і практики проведення місцевих виборів, шляхом консультацій з усіма зацікавленими сторонами, включаючи Центральну виборчу комісію, перед тим, як нові вибори будуть організовані після припинення воєнного стану та умов, які це дозволяють.

Даниленко С. І.
магістр 1-го курсу,
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»,
Сумський національний аграрний університет

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ РЕПРОДУКТИВНОГО ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Головною рушійною силою сталого розвитку країни безумовно є її населення. Тому багато довгострокових соціальних перспектив базуються на демографічних процесах. Демографічні труднощі в Україні підвищують значення репродуктивного здоров'я для забезпечення відтворення населення, оскільки воно є невід'ємною частиною здоров'я нації в цілому та має стратегічне значення для сталого розвитку суспільства. Відповідно до Цілей розвитку тисячоліття ООН, які були змінені Цілями сталого розвитку, та стратегії Всесвітньої організації охорони здоров'я одним із пріоритетів у сфері репродуктивного здоров'я для європейського регіону є безпечне материнство та зниження дитячої смертності. Однак особливе занепокоєння викликає стан репродуктивного здоров'я в Україні. Здоров'я дітей безпосередньо пов'язане зі здоров'ям жінок, яке має стійку тенденцію до погіршення, про що свідчить зростання за останні десять років захворюваності вагітних на анемію, захворювання сечостатевої системи та системи кровообігу. Збільшується кількість безплідних шлюбів та новонароджених із вродженою патологією.

Необхідність адміністрування заходів з охорони репродуктивного здоров'я викликана наступним:

– Поліпшення репродуктивного здоров'я підлітків знижує ризик ранньої небажаної вагітності і ризик зараження ВІЛ та іншими інфекціями, що передаються статевим шляхом.

– Надання навичок подолання труднощів життя, включаючи освіту з репродуктивного здоров'я для хлопчиків і дівчаток.

– Профілактика та лікування інфекцій, що передаються статевим шляхом, запобігає поширенню ВІЛ статевим шляхом.

– Інтеграція заходів з профілактики ВІЛ-інфекції в програми охорони здоров'я матері та дитини (ОЗМД) і планування сім'ї (ПС) усуває втрачені можливості для приборкання епідемії ВІЛ.

– Можливість вибрати та планувати, коли завагітніти, окрім проблеми зі здоров'ям, значною мірою впливає на зростання населення та умови навколишнього середовища.

– Збільшення вибору засобів контрацепції та доступу до них призводить до зменшення кількості небезпечних абортів – причини материнської смерті, якої найлегше уникнути.

– Рятівна допомога при ускладненнях абортів – це чудова можливість забезпечити контрацепцію, щоб уникнути чергової небажаної вагітності.

– Зменшення смертності та захворювань матерів, пов'язаних із вагітністю, підвищує виживаність новонароджених і дітей, а також покращує продуктивність.

– Зменшення материнської смертності залежить від функціонування системи охорони здоров'я. Зміцнення системи покращення охорони здоров'я матерів приносить користь у багатьох інших сферах охорони здоров'я.

– Зменшення насильства щодо жінок знижує материнську та дитячу захворюваність і смертність, а також небажану вагітність і підтверджує цінність жінки в суспільстві.

Соціально-економічна ситуація, спричинена кризою та військово-політичною ситуацією, також негативно впливає на поточну репродуктивну діяльність населення та здоров'я новонароджених. Таким чином, крім значного зниження кількості пологів, високим залишається рівень дитячої смертності. В таких умовах зростає цінність кожного народження, а збереження репродуктивного здоров'я потенційних матерів і батьків стає національним пріоритетом відтворення людського потенціалу України.

Незважаючи на реалізацію багатьох програм та проектів міжнародної технічної допомоги, що діють в Україні, ситуація у сфері репродуктивного здоров'я вимагає покращення. Рівень материнської смертності в Україні, як показник соціально-економічного розвитку держави, є значно вищим за середній по Європейському Союзу, що потребує першочергової уваги до охорони материнства та дитинства.

Поліпшення показників здоров'я, що є передумовою позитивної динаміки демографічних процесів і сталого розвитку, потребує міцної міжгалузевої взаємодії всіх державних органів та інституцій, співпраці громадських і міжнародних організацій та приватного сектору, які беруть участь у державній політиці у сфері репродуктивного здоров'я.

УДК 332.14

Хомюк Н. Л.

д.е.н., доцент

кафедри економіки, підприємництва та маркетингу
Волинський національний університет імені Лесі Українки

ПРОЄКТНИЙ ПІДХІД ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Досягнення сталого розвитку у сфері публічного управління займає важливе місце для забезпечення ефективності управління фінансовими ресурсами та конкурентоспроможності громад, підвищення рівня якості життя сільського та міського населення, захисту довкілля, зменшення викидів токсичних речовин та інших негативних впливів. Це пов'язано з тим, що публічне управління має значний вплив на розвиток економіки, соціальну політику та екологію країни.

Соціальна складова сталого розвитку є однією з ключових, адже спрямована на підвищення якості життя, здоров'я та безпеки людей, рівня освіти та культури, створення рівних можливостей для всіх груп населення та дотримання соціальної справедливості [1]. Економічна складова сталого розвитку спрямована на забезпечення стабільного економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності продукції та послуг та досягнення продовольчої безпеки. Екологічна складова сталого розвитку означає сприяння розвитку економіки з урахуванням потреб та можливостей майбутніх поколінь, збільшення інвестицій в екологічно чисті технології та розвиток інноваційних рішень для досягнення економічного розвитку та зменшення негативного впливу на довкілля. Це може бути досягнуто за допомогою розробки стратегій, планів та програм з питань сталого розвитку відповідно до міжнародних та національних стандартів [2, 3, 4].

Публічне управління є однією із складових, на яких ґрунтується державна політика, урядові стратегії, програми та проекти. Особливо, це стосується розробки та реалізації стратегій розвитку держави, регіонів, в т. ч. сільських територій: визначення основних проблем, планування, організація і координація заходів, управління урядовими діями. В межах країни публічне управління здійснюється на національному, регіональному та місцевому рівнях [5].

Застосування проектного підходу в публічному управлінні може сприяти досягненню конкретних результатів та підвищенню ефективності діяльності державних органів. Такий підхід дозволяє відповідати на потреби суспільства, покращувати рівень життя громадян та забезпечити стійкість розвитку держави.

Проектний підхід до забезпечення сталого розвитку у сфері публічного управління означає використання методів та інструментів проектного управління для досягнення сталого розвитку в управлінській діяльності держави.

Основні переваги проєктного підходу полягають у тому, що він дозволяє зосередитися на конкретних завданнях та результатах, забезпечує моніторинг та оцінку виконання проєкту, а також сприяє залученню громадськості та стейкхолдерів до процесу прийняття рішень.

У сфері публічного управління проєктний підхід може бути застосований для реалізації різноманітних проєктів, спрямованих на покращення якості послуг, ефективність використання бюджетних коштів, забезпечення прозорості та відкритості діяльності органів влади, підвищення кваліфікації та компетентності працівників державного апарату, реформування законодавства тощо. Тому проєктний підхід може бути використаний для ефективної співпраці між органами влади та іншими рівнями управління, що сприятиме координації дій та досягненню спільних цілей.

Отже, використання проєктного підходу у сфері публічного управління дозволяє забезпечити ефективне та результативне використання ресурсів, досягнення конкретних цілей та завдань сталого розвитку. Крім того, забезпечення сталого розвитку у сфері публічного управління вимагає залучення громадськості до процесів прийняття рішень, включення громадських організацій та експертів у процеси планування та реалізації проєктів з питань сталого розвитку. Це забезпечує більш ефективне та збалансоване вирішення проблем, які стосуються економіки, соціальної політики та довкілля.

Список літератури

1. Розвиток соціальної сфери територіальних громад в умовах адміністративно-фінансової децентралізації. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»; за ред. С. Л. Шульц. Львів, 2018. 140 с.

2. Khomiuk N. L., Pavlikha N. V. Directions of diversification of agricultural production in Ukraine on the basis of sustainable development. *Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Economical Sciences*. 2020, vol. 22, no 95. P. 45–51.

3. Хомюк Н.Л., Скрипчук П.М. Механізм та концептуальні напрями соціо-еколого-економічного розвитку сільських об'єднаних територіальних громад. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» Серія «Економіка»*. 2018. № 10 (38). С.38–44.

4. Pavlikha N., Khomiuk N. Economic security of development of rural territories in Ukraine. *International Journal of New Economics and Social Sciences*. 2018. № 1(7). p.119-130.

5. Хомюк Н.Л., Павліха Н.В. Проєктний підхід до публічного управління в контексті розвитку сільських територій. *Публічне управління: проблеми та перспективи* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 7 грудня 2018 року. Х.: ТОВ «Константа», 2018. С. 505–509.

СЕКЦІЯ 16

SECTION 16

**КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ
ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ, КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС,
КРИМІНАЛІСТИКА
CRIMINAL LAW, CRIMINAL EXECUTIVE LAW,
CRIMINOLOGY, CRIMINAL PROCEDURE,
CRIMINALISTICS**

УДК 343.1

Гусонька З. П.

здобувачка вищої освіти інституту права
Львівського державного університету внутрішніх справ

ЗАПОБІЖНИЙ ЗАХІД У ВИГЛЯДІ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ

Запобіжні заходи займають важливе місце серед інших інститутів кримінально-процесуального права. Вони покликані забезпечити дієвість кримінального провадження, що логічно обумовлює назву всіх заходів, про які йдеться у ст. 131 КПК України.

Тримання під вартою є найбільш суворим запобіжним заходом, і важливою умовою з'ясування правового змісту його обрання є питання щодо неможливості обмеження права на свободу та особисту недоторканність у кримінальному провадженні інакше як на підставах і в порядку, передбачених КПК. Така передбачена національним законодавцем процедура служить вихідною гарантією забезпечення права особи на свободу та особисту недоторканність і відповідає п. 3 ст. 5 Європейської конвенції з прав людини. Суттєві обмеження прав особи на свободу та особисту недоторканність у кримінальному процесі виникають саме під час застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Відповідно, як один із найсуворіших видів запобіжних заходів, тримання під вартою постає в центрі уваги з позиції оцінювання процесуальних гарантій у механізмі застосування запобіжних заходів у сфері кримінальної юстиції, а захист від незаконного та необгрунтованого застосування взяття під варту повинен здійснюватися на досить високих теоретичному і практичному рівнях.

Тримання під вартою є винятковим запобіжним заходом. Згідно з п. 3 ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. [1] суд повинен з'ясувати, чи є тримання особи під вартою до судового розгляду справи тим єдиним запобіжним заходом, який забезпечив би належну процесуальну поведінку особи та виконання нею процесуальних обов'язків, а також чи є можливість обмежитися в цьому випадку застосуванням менш суворого запобіжного заходу.

Тому однією із ключових проблем вдосконалення механізму захисту прав особи у кримінальному провадженні України виступає питання підвищення

ефективності діяльності захисника під час обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Відповідно до ст. 177 КПК метою застосування запобіжного заходу є забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків, а також запобігання спробам: 1) переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду; 2) знищити, сховати або спотворити будь-які із речей чи документів, які мають істотне значення для встановлення обставин кримінального правопорушення; 3) незаконно впливати на потерпілого, свідка, іншого підозрюваного, обвинуваченого, експерта, спеціаліста у цьому ж кримінальному провадженні; 4) перешкоджати кримінальному провадженню іншим чином;

О. В. Мироненко слушно підкреслює, що винятковою метою застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні є забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на них обов'язків [2, с. 71]. Тобто застосування запобіжних заходів не може бути спрямоване на реалізацію кримінальної відповідальності. У справі «Калашніков проти Росії» ЄСПЛ зазначив, що тримання особи під вартою до вирішення питання про її винність не має бути «загальним правилом» і слід виходити із презумпції залишення обвинуваченого на свободі [3].

Установами для тримання осіб, щодо яких як запобіжний захід обрано тримання під вартою, є слідчі ізолятори Державної кримінально-виконавчої служби України, гауптвахти Військової служби правопорядку у Збройних силах України. В окремих випадках, що визначаються потребою в проведенні слідчих дій, ці особи можуть перебувати в ізоляторах тимчасового тримання [4].

Щодо особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тримання під вартою може застосовуватися виключно в разі, якщо прокурор доведе наявність одного або декількох ризиків, передбачених ст. 177 КПК, а також, якщо підозрюваний, обвинувачений не виконав обов'язки, покладені на нього при застосуванні іншого, раніше обраного, запобіжного заходу, зокрема визначеного у ч. 5 ст. 194 КПК, або не виконав у встановленому порядку вимоги щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує.

Якщо підозрюваний раніше судимий за учинення злочину, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк до трьох років, або у разі, якщо підозрюваний раніше не судимий та підозрюється у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк до п'яти років, тримання під вартою може застосовуватися тільки тоді, коли прокурор, окрім наявності підстав, передбачених ст. 177 КПК, доведе, що, перебуваючи на волі, ця особа переховувалася від органу досудового

розслідування або суду, перешкоджала кримінальному провадженню або їй повідомлено про підозру у вчиненні іншого злочину [5].

Слідчий суддя, під час постановлення ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою зобов'язаний визначити розмір застави, достатньої для забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим обов'язків, передбачених КПК, окрім випадків, передбачених законом [6].

Також треба враховувати, що тримання під вартою може застосовуватися до неповнолітнього лише у разі, якщо він підозрюється або обвинувачується у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину. У разі взяття під варту неповнолітнього про це необхідно сповістити його батьків або осіб, що їх замінюють: опікунів, піклувальників, адміністрацію установи де виховується неповнолітній.

Однією із радикальних новацій КПК України 2012 р. стало положення ч. 3 ст. 183, відповідно до якого слідчий суддя, суд при постановленні ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою зобов'язаний визначити розмір застави, достатньої для забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим обов'язків, передбачених КПК.

КПК визначено можливість продовження строку тримання під вартою слідчим суддею. Таке рішення можливе лише в межах строку досудового розслідування у порядку, передбаченому КПК. Сукупний строк тримання під вартою підозрюваного, обвинуваченого під час досудового розслідування не повинен перевищувати:

- шести місяців – у кримінальному провадженні щодо злочинів невеликої або середньої тяжкості;
- дванадцяти місяців – у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів.

Досвід зарубіжних країн демонструє, що різні країни мають різне бачення застосування тримання під вартою як запобіжного заходу.

Так, у Франції прокурор повинен скласти письмове клопотання про залишення затриманого під вартою, яке має бути підтримане прокурором перед судом у змагальному процесі, в якому він бере участь поряд з суддею та адвокатом. Установлюються жорсткі вимоги щодо доведення вини особи, яка підозрюється у вчиненні суспільно-небезпечного діяння.

Можливість вислухати підозрюваного, до якого буде застосовуватись запобіжний захід у виді тримання під вартою, є одним із напрямів забезпечення дотримання права особи на захист, оскільки також враховується і його думка, на відміну від українського законодавства, де не враховується думки підозрюваного та адвоката щодо можливості застосування запобіжного заходу у виді тримання під вартою.

У свою чергу, поліція Італії після затримання підозрюваного (обвинуваченого) зобов'язана повідомити про це прокурора протягом 24 годин

після арешту та доставити його разом з матеріалами кримінального провадження до прокурора. Останній, має право оцінити законність цього заходу або ж продовжити розслідування до моменту санкціонування арешту [7, с. 89, с.122–128]. КПК Італії містить перелік злочинів із найвищим ступенем небезпеки, за вчинення яких передбачено тримання під вартою.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладений матеріал можна зробити висновок про те, що застосування заходів забезпечення кримінального провадження під час досудового та судового провадження у кримінальному процесі має важливе значення для виконання завдань кримінального судочинства. Через обрання до осіб заходів забезпечення кримінального провадження у ході кримінального провадження забезпечується дієвість усієї процедури, що здійснюється у межах норм кримінального процесуального законодавства.

Список літератури

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 р. URL: [http:// zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004).
2. Мироненко О.В. Мета і підстави застосування запобіжних заходів за новим КПК України. Часопис Академії адвокатури України. 2014. № 1. С. 70–76.
3. Рішення «Калашніков проти Росії». Законодавство України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_057 (дата звернення: 01.11.2018)
4. Про попереднє ув'язнення: Закон України від 30 червня 1993 року. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3352-12/page>
5. Молдован В. В., Молдован А. В. Порівняльне кримінально-процесуальне право: Україна, ФРН, Франція, Англія, США: навч. посіб./ Київ: Юрінком Інтер, 1999. 399 с.
6. Фаринник В.І. Заходи забезпечення кримінального провадження у новому кримінальному процесуальному законодавстві: сутність та класифікація. – Вісник кримінального судочинства № 1/ 2015. С. 133-142.
7. Завтур В.А. Особливості доказування при розгляді та вирішенні слідчим суддею та судом клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09. Одеса, 2018. 20 с.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ, ФІНАНСІВ,
ОБЛІКУ І ПРАВА: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції
(частина 2)**

**м. Кропивницький,
9 березня 2023 р.**

Українською та англійською мовами

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.

Технічний редактор: Нестеренко В. О.

Художній редактор: Михайленко К. В.

Коректор: Остаповець Н. М.

Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Підписано до друку 09.03.2023 р. Формат 60x90/16
Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 4,1
Гарнітура Times New Roman.

Наклад 500 примірників. Зам. № 20695

Надруковано у ФОП Сидоренко А. В.

Свідоцтво про державну реєстрацію серія В01 № 710364
від 07.01.2007 р., м. Полтава, вул. Дмитра Коряка, 3

Всі права захищені.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

